

Cerkveni

GLASILO SLOVEN
SKIH CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ŠT. 3, 4

MAREC ♦ 1939 ♦ APRIL

LETO 62

† Sveti oče Pij XI.

Sv. oče Pij XI. je 10. februarja zjutraj po 17-letnem slavnem vladanju kot namestnik Kristusov — tik pred proslavami, ki se vsako leto vrše ob obletnici papeževega kronanja — izdihnil svojo blago dušo. —

S pokojnim papežem Pijem XI. je krščanstvo in vse človeštvo izgubilo velikega boritelja za resnico in pravico, za pravo svobodo, posameznika, kakor za mir med narodi. Sledeč izbranemu si geslu: Mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem — se je trudil, da bi svet spoznal in priznal krščanstvo in tiste iz njega izvirajoče nauke, ki edini morejo človeštvo osrečiti. Neustrašeno se je boril zoper usodne zmote današnjih dni: zoper komunizem, zoper narodni socializem in zoper rasizem. Duhovnike in vernike je poučeval v krasnih, pomembnih okrožnicah, ki jih je izdal 26. Poleg teh je poslal v svet še vrsto drugih važnih pisem in odlokov. Trikrat je proglasil sveto leto, proglasil mnogo novih svetnikov in blaženih. Sklenil z mnogimi državami važne konkordate, vneto pospeševal znanosti in umetnosti ter jasno začrtal delo, ki naj ga vrši Katoliška akcija.

Pokojni sv. oče Pij XI. je krepko posegel tudi na polje liturgije in cerkvene glasbe. L. 1928 je izdal Apostolsko odredbo, kako je treba vedno bolj razvijati liturgijo, gregorijansko petje in sveto glasbo. To papeževo odredbo smo priobčili v »Cerkvenem Glasbeniku« v 7.-8. številki l. 1929 in o nji razmišljali v daljši razpravi l. 1931.

Hvaležni smo pokojnemu sv. očetu za vsa njegova velika dela v prid krščanstvu in vsemu človeštvu, kakor tudi za njegovo skrb v prilog cerkveni glasbi.

Z vestno vršitvijo njegovih tudi za liturgijo in cerkveno glasbo danih odredb hočemo častiti njegov spomin in pripomoči tudi od te strani, da bo vladal mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem.

Ljudsko petje.

Pod tem naslovom bomo letos prinesli nekaj razmišljanj o bistvu in nalogah cerkvenega ljudskega petja, kakor se je razvilo in rešilo v naše čase. Ne bodo kazala znanstvenega lica, temveč bodo z vsakdanjimi zgledi skušala vsakomur umljivo pojasniti nekatera, za ljudsko petje, ki se je začelo tako srečno uveljavljati, kar življenjska vprašanja.

1. Besedilo.

Že malodane pred sto leti se sloviti zapisovalec naše cerkvene ljudske pesmi Matija Majer Ziljski v svoji »Pesmarici cerkevni« (Celovec 1846) bridko pritožuje, da razni ljudje stare pesmi »poboljšujejo«. »Ako se kaka pésem tako napéno »poboljša«, da ni več prejšnje podobna, jo ljudstvo ne pozna in jo v cerkvi tudi več zapeti ne zna in ne more. Taka se je zgodila s pésmijo: Poslan je angel Gabriel. Na Koroškim jo pojo po starim, na Štajerskim, Kranjskim in Goriškim so jo pa poboljšali — povsod drugači, to se vé, quot capita, tot sensus¹ — vsaka ptičica po svojem žvergoli; ako se ljudi sedaj iz teh dežel kje... v cerkvi sjidejo in bi jo radi skupaj zapeli, že ne morejo več, ker jo vsaki drugači zavito zna.« — Za sklep pristavlja tudi še za danes in menda do konca sveta veljaven in na vso moč važen nauk: »c e r k v e n e p e s m i n a j b i se lehkomi selno ne poboljševale, pre naredjale in prekvantale, se lahko naredi »[mejšnav a«.« No, danes bi se Majer šele jezil nad »zmejšnavo«, ki je je vsak dan več. Saj ni samo vsaka nova pesmarica polna prememb, popravkov in »poboljšav«(?!), ampak vsaka župnija hoče peti po svoje; ljudem se kar imenitno zdi, če jo krožijo po svoje: pametno ali nespametno, lepo ali grdo, to je vseeno, ampak pojemo pa le drugače kakor drugod... Celo posamezni pevec, zlasti pa kakšna bolj oblastna in domišljjava pevka se čuti poklicano, da besede po svoje prenareja in »poboljšuje«.²

Če bi šlo tako naprej, se z vsako novo izdajo pesmaric »zmejšnjava« le še poveča in tako nujna edinost se vedno bolj izgublja v nedosežne dalje. — Bolj ko za vse popravke, gre za e d i n o s t. Svoje posebno, morda utemeljeno mnenje, svoje posebne, morda pravične želje moram žrtvovati edinosti.

Saj nočem trditi, da kdaj kak popravek ni koristen ali kdaj kar celó potreben.

Gotovo tedaj: 1. Če je besedilo n e s m i s e l n o. Molitve (kar pesem po svojem bistvu je), ki nima lepe, vzvišene misli, cerkev ne more dopuščati.

2. Če je besedilo n e r a z u m l j i v o, pa tudi, če je samo n e j a s n o. Saj včasih kaka kitica ali vrstica misel še ima, pa je tako skrita, da jo človek le s trudom razbere. Pri cerkvenem, zlasti še pri ljudskem petju, mora pa vsaka beseda biti jasna, vsaki duši primerna, najpreprostejšemu umu razumljiva.³

¹ Kolikor glav, toliko mnenj.

² Sem tako pevko opozoril: Ne spreminjajte! Tako pojte, kakor so besede napisane in po škofu odobrene. In? Ob prvi priliki je svoj »popravek« pela s posebnim poudarkom...

³ Zato je danes toliko novejših pesmi slabih, za cerkveno rabo čisto nepriemernih. Kaj naj n. pr. poslušalci počno s pesmijo, ki se začne: »Rožnonadahnjeni šopki hortenzij, Imakulata, ob tvojih nogah« itd. itd. in še nazadnje vzklik: Imakulata, kako si ti lepa! — Pa v drugi kitici: »si mirta nedolžna vpleta svoj čar, njeni cvetovi kot zvezde polnočne širom prepregle so beli tvoj šlar(!). Luči se spuščajo náte iz viškac — s koncem, tenkemu sluhu nerahločutno zvenečim: »Imakulata, kako si deviška!« — In v isti zbirki s temi nežnimi srčnimi čustvi, prelitimi v zveneče vrstice o »belih lilij žaru«, o »zvezdnem divnojasnem čaru«, o »liliji deviško belic« itd.?

3. Če je besedilo nerodno, da bi lahko poslušalcem bilo v kakršnokoli spotiko, da bi jih sililo k smehu, zlasti pa, če bi, čeprav nehote, dajalo priliko cerkvi neprimernim mislim, dvomljive vrednosti predstavam.

Kaj pa — porečeš — nepravilne slovniške oblike? Te bomo menda vendar smeli popravljati? Ali pa besede, ki jih sedanji knjižni jezik več ne priznava, ker so ali zastarele ali pa očitne tujke? V nepravilne slovniške oblike in besede se je zaganjala doslej vsa velika množica »popravljavcev«. In konec vsega truda?

Če te »poprave« pregleduješ, jih primerjaš z izvirniki in skušaš mirno, nepristransko soditi, boš najprej moral priznati, da nekateri popravki — dasi morebiti vselej ne kar potrebni — niso slabi; da so nekateri celo kar dobri; da je pa zelo veliko poprav pesmim bolj v škodo kakor v korist; da je marsikateri pesmi taka »poprava« v neprecenljivo škodo.

Saj najprej brž opaziš, da je »popravljavcev« tolikrat ravnal a) samovoljno, brezobzirno, brez vsakršnega spoštovanja (pietete) do pesnika in njegovega dela;

b) brez obzira do sto in večstoletnega izročila, ki je cerkveno ljudsko pesem ohranilo in jo v našo dobo pripeljalo;

c) brez umetnostnega, pesniškega čuta;

č) brez čuta za živo neposrednost, brez čuta za krepko, ostro izoblikovano nazornost (plastiko);

d) brez topllega, globljega jezikovnega čuta.

Kar mimogrede nekaj zgledov. Najprej pesem, ki se morda največkrat poje: Lepa si, roža Marija.

V drugi kitici se v najnovejših izdajah prva vrstica glasi: Kar nam je Eva nesrečno zgubila... Starejši zapiski in ljudje jo pojó še vedno:

Kar nam je Eva nesrečna zgubila...

Le kako je nesrečni popravljavcev mogel misliti, da bi pesem s popravkom »nesrečno zgubila«, mogla kaj pridobiti? »Zguba« je vedno sama po sebi nesreča. Če kaj zgubim, mi ni treba prav nič pristavljati, da sem »nesrečno zgubil«. Nesreča, škoda je vsakomur jasna, če sliši, da sem »zgubil«. —

Kaj naj počne poslušalec s pesmijo, ki v dveh kiticah opeva »žarnooke zvezdice« — še le v tretji, ki jo organisti največkrat izpuščajo — saj sta jim — kot glasbenikom — dve zvrhoma dovolj — še le v tretji, pravim, »se spusti v nižave večno petje nočnih zvezd: »Mati božja, ave!« — Ali pa s praznim hrepenenjem po »hribih zlatá, zelenju gorá, po vseh biserih«, da bi bilo vse za Marijo?

Saj nočem s tem zmanjševati pesniške vrednosti same na sebi, ki je lahko velika; toda to hočem ugotoviti: take pesmi so enkratni izliv pobožnega srca, enkratna hipna fotografija bliska, ki se je enkrat zasvetil v duši. Saj ima za pesnika tisti trenutek morebiti velik pomen — velikanski večini poslušalcev pa taka pesem nima prav nič povedati — v najboljšem primeru so take lepe besede njih ušesom prijetno zvončkanje. In vendar mora cerkvena pesem peti tako, kakor čutijo, mislijo, molijo vsi poslušalci, tako da pesem izraža njih, v srcu skrite misli. — In kakšne obhajilne pesmi naj bodo n. pr. takele, ki slave »jutra presrečna, jutra nebeška, ko ženin k nevesti prihaja, ko spušča na zemljo, v solze potopljeno, se blaženost raja?« — Ali je v tem sploh kakšna verska misel, ki naj bi bila priprava na obhajilo, ali vsaj čiščenje sv. Rešnjega Telesa? In ta »blažena jutra — odpirajo veri ciborije zlate, da vanje se vtaplja goreča, kot kerubi stavijo vsi hostijo žarno pred srca ljubeča«. In še tako in podobno zvenečo igro z lepimi besedami. Ali popolnoma nestvarno petje: »V tvoj tabernakelj pogled upira junijska roža, Tebi umira« s čisto osebno pobarvanim nerazumljivim pripovom: »O naj še duše nam ogenj povžije evharistije!« — Zdad pa še tuja beseda »evharistija«, ki med sto poslušalci najmanj devetdeseterim, če že ne devetindevetdesetim nič ne pove, pa še stotega, ki jo morebiti razume, hladnega pusti, kakor da mu je mimo ušes šel prazen zvok, se mimo peljala komaj zaznavna senca. — Saj mnogo nabožnih pesnikov meni, da prav z besedo evharistija mora šariti. Pa je ta hladna tujka doslej še vsako pesem uničila: uničila nje pesniški zanos, uničila nje globine, uničila pa tudi razumevanje. Prav kakor ista beseda uničuje pridigarsko besedo, nje jasnost in toplino.

Morebiti porečes: beseda »nesrečno zgubila« je samo lepši pesniški izraz. — Zelo dvomim. Resnično pesništvo nepotrebnih prilastkov ne potrebuje, pa tudi ne prenaša. Vsa nepotrebna šara umetniško moč samo oslabi.

Če pa ohranimo prvotno obliko »Eva nesrečna zgubila«, takoj čutimo, kakšen silen poudarek je na besedi »nesrečna«. Ali v besedi »Eva nesrečna« ne leži globok, vekovit verski pomen? Mar ne bo tudi najpreprostejši poslušalec takoj čutil, da je Eva »nesrečna« žena — κατ' ἐξοχῆν, — tista posebna žena, ki nesrečo dela, nesrečo nosi, žena, ki je nad človeški rod po njej prišla vsa nesreča. »Eva nesrečna« je notranja, bistvena oznaka: nesrečna záse in za druge, medtem ko je nepotrebno opisovanje »nesrečno zgubila« nekaj prigodnega, stranskega, nebitvenega. — Pa bi potemtakem kdo še mogel meniti, da ena sama premenjena črka nič ne pomeni? Tukaj pomeni vse, če je prava — in nič, če je napačna.

Ostanimo še pri isti pesmi.

Zadnja kitica ima drugo vrstico takóle »popravljeno«: »Kadar pa morali bomo umreti, daj nam Marija še »vredno« prejeti« (namreč Jezusa). Izvirnik, ki ga ljudje še vedno imajo v ušesih in ga tudi še pojó, pa pravi: daj nam še »e n k r a t« prejeti... Če poudarjamo besedo »vredno«, nehote vstane misel, kakor da doslej v življenju sv. Rešnjega Telesa nismo prejeli vredno. Ljudskemu pesniku in ljudem, ko to pesem pojo, pa ne gre za vredno ali nevredno, ampak za to, da sv. R. T. ob smrti »še enkrat« prejmejo — za popotnico. »Popravljen« vrstica je zraven tega hladna, šolsko poučevalna (doktrinarna), brez življenja. Prvotna, kakor jo ljudje še vedno »po starem« pojó, je pa — ali ne čutite? — polna živega hrepenenja po »Rešnjem Telesu Jezusa«; saj verno, Marijo ljubeče, Jezusu vdano srce, ne razmišlja šolsko nerodno, kako bo prejelo Jezusa: vredno ali morda nevredno. Ali se po sebi ne razume: kadar ga prejme, ga prejme vredno — brez strahú, z iskrenim hrepenenjem: pred smrtjo »še enkrat«!

Zadnja vrstica pravi: »ljubega« nam Zveličarja. Zadnja vrstica druge kitice pa: »milega« nam Zveličarja.

Vprašanje je, ali beseda »ljubega« v sicer enako se glasečem stavku pomeni kaj novega, in sicer večjega, boljšega kakor beseda »milega«? Ali je v tej besedi izraženo kako stopnjevanje, kar edino bi tako spremembo moglo opravičiti?

Če rečem »mili Zveličar«, povem dvoje: najprej, da je Zveličar meni mil, da ga rad imam, da ga prisrčno, s toploto ljubim. Povem hkrati tudi svoje upanje, da sem jaz Zveličarju mil, to se pravi, da je Zveličar meni dober, da me ljubi s svojo božjo ljubeznijo.

To obojestransko razmerje beseda »mil« nujno vsebuje in je obojen pomen neločljiv. Če rečem »ljubi Zveličar«, pa po pomenu in vsebini povem samo to, da jaz Zveličarja ljubim.

Če bi torej v pesmi res morali imeti obe besedi, bi ju po teži pomena morali zamenjati; saj le tako bi dobili stvarno in pesniško utemeljeno stopnjevanje. Sedanja »poprava« pa pomeni le vpad.

Toda ali sta obe besedi res potrebni? Za pomen in vsebino pesmi gotovo ne. Tistega stopnjevanja, ki bi sicer nastalo, bi ljudje tudi ne čutili toliko, da bi jih z novo besedo bilo treba motiti, kakor se motijo sedaj, ko večina še vedno poje »po starem« obakrat »milega«, nekateri pa, ki prisegajo na črko, se vmes silijo z besedo »ljubega«, tako da se včasih ljudje kar ustrašijo, obstanejo in se petje kar zatakne. Ali potemtakem ni bolje, če obakrat pojemo prvotni izraz: »milega«?

Prav tako se pri petju tolikrat zatika prva vrstica druge kitice v pesmi: »Pridi molit o kristjan!« — Stoletja so Slovenci peli: »Tukaj so svete rečie. Foesterjeva cerkvena pesmarica »Cecilija« in njegove kantike jo tako tudi

še imajo. Druge izdaje so se menda zelo vse dale zapeljati »Venc« in privzele nerodni popravek: »Tukaj svete so reči«. Popravkarju pač ni ugajal starejši poudarek na »sveté reči«. Pa je najprej jezikovno gotovo bolje, ker čisto naravno: »Tukaj so svete reči«; pa tudi glasbeno iz dveh vzrokov krepkejše: glasbena misel je jasneje izražena, ker se na besedi »so« prvi kratki glasbeni motiv (glasbena misel) konča in neha na krepko poudarjenem zlogu. Napev in besedilo sta tako tesno povezana. Sprememba »Tukaj svete so reči« pa to enotnost uniči, ker se beseda »svete« vleče preko glasbene zareze. Potem pa je važno tudi to, da v izvorniku na najpomembnejši ton v napevu pride lepi, polni o namesto razpotegnjenega e (po novejši prestavi).

Tako je majhna, na videz brezpomembna zamenjava vendarle nad vse pomembna. Sploh smo pa taki, da kaj starega ne prenesemo. Vse novo, vse se mora bleščati. Prav zato je moralo iz naših domov, zlasti iz naših cerkvá toliko starih slik, toliko starih kipov, starih oltarjev, lestencev, svečnikov itd. itd. — samo zato, »ker so že zelo stari in zanič, prašni, zamazani, celó črvojedni...« Take reči niso več za cerkev. In so stare, umetniško pomembne predmete prodajali za prazen nič, ali jih pa razmetali, raztrgali, razsekali in požgali. Da je le staro v kraju in na njega mestu kaj novega. Ali boljše ali slabše, kdo pa po tem praša? Novó je!⁴

Dr. Jos. Čerin:

Veni S. Spiritus — O pridi, sveti Duh.

Ko se je bil Trubar proti koncu junija 1561 vrnil v svojo domovino, mu je bila najvažnejša naloga, ustvariti cerkveno organizacijo v smislu Luthrovih reform in njegovih cerkvenih pravilnikov. Smatramo lahko kot dejstvo, da je bil tekst Trubarjevega pravilnika (Slovenska cerkovna ordninga), za katerega mu je bila vzor v prvi vrsti Würtemberger Kirchenordnung 1559, junija 1564 dotiskan. Tiče se raznih obredov, službe božje, cerkvenega petja (od cerkvniga petja) in dr. Kot liturgični jezik je izrečno slovenščina uvedena, samo »ta Introitum de tempore, Kirieleison, Et in terra, eno lipo Kerszhansko Proso, mogo ty Shulary Latinski peiti«. Pred pridigo poje ljudstvo pesem k sv. Duhu (potle ima vsa cerqou Prydi k nam Sveti Duh peiti), po pridigi moli občina slovensko molitev ali poje litanije in »s ano Duhousko Peismo se ta Jutrashna Boshya Slushba dokona«.

V tej Trubarjevi »cerkovni ordningi« srečamo pesem od sv. Duha, ki se poje v slovenščini. A že leto pred tem pravilnikom, l. 1563, sta objavila Klombner-Juričič v Tübingenu »Ene duhovne peismi« itd., ki stoje izven direktne struje Trubarjevega dela, v 1000 izvodih s 60 pesmimi brez melodij.

Ta zbirka ima 2 pesmi od sv. Duha: »Klizhimo Duha Svetiga«, 4 kitice, in »Pridi k nam Bug inu sveti Duh«, 24 verzov.

To so najstarejši zapiski pesmi k sv. Duhu v slovenščini.

Trubar prinaša v svojih pesmaricah 1584 in 1595 kar tri pesmi od svetega Duha. 1. »Peissem od svetiga Duha, Nun bitten wir den heiligen Geist«

⁴ Vem za človeka, ki je — z najboljšo voljo — iz cerkvá pometal deset starih baročnih lesenih oltarjev in namesto njih postavil deset novih, kamenitih. Pa vseh desetero umetniško ne odtehta enega lesenega. — V neki cerkvi je z vrh oltarja padel kipec; vez se je pretrgala. Ljudje brž: Stari leseni oltar ni več zanič. Kipi doli lete... Z mogočnimi, dolgimi železnimi gasilskimi kavljí so se spravili nad oltar in ga z veliko težavo zamajali, da je zgrmel na tla, »ker ni nič vreden«... — Danes, po tridesetih letih dva lesena, zlata svetnika, ki sta se s tistega oltarja rešila, kot dva mogočna, veličastna stražnika vârujeta vhod v Narodno galerijo... Rimljani so tej vrsti ljudi rekli: novârum rêrum cúpidi = željni novih reči...

itd. 2. »Veni sancte Spiritus, peissem od sv. Duha«, Te dve imata napeve. Brez napeva je 3. »Vetus Slavorum veni s. Spiritus, Ta stara peissem od svetiga Duha«, ena kitica z 9 vrsticami, ki naj se poje v »lih teisti viži« kakor pesem pod 2. navedena.

Naslov »Vetus Slavorum« nam priča, da Trubar s »cerkovno ordningo« ni vpeljal nove navade glede te pesmi, temveč da so slovenski katoliki peli pesem k sv. Duhu od starih časov že v narodnem jeziku. Trubar je to navado obdržal tudi v svoji novi cerkvi.

Napev Trubarjeve pesmi „Vetus Slavorum veni sancte Spiritus.“

Točno tako Vehe 1537, Leisentritt 1567.

Pri-di k nam Bug i-nu sveti Duh, na-pol-ni ser-za tvo-ih
 ver-nih Lu-di Re-shgi o-gen svo-je lu-bez-
 ni po tej tvo-ji za-pu-vi-di. Kir si iz mno-gih
 shlaht je-zy-kou vse Lu-dy ve-no ve-ro per-pra-
 vil. Tro-shtar nash vseh Bug i-nu sve-ti Duh, zhast i-nu
 hva-la ta bo-di te-bi da-na. Al-le-
 lu-ja, al-le-lu-ja.

Stara »vetus Slavorum veni s. Spiritus« je prestava enokitične nemške »kom heyliger geyst Herre Gott vff den heilig Pffingstag nach der Predig«, kakor jo ima v katoliških pesmaricah že Vehe 1537 z isto melodijo kakor Trubar za pesem »Veni sancte Spiritus«, ki je v njegovi pesmarici tiskana pred »vetus Slavorum veni s. Spiritus«. Nemška pesem se glasi:

»Kom heyliger geyst Herre Gott,
 erfüll mit deiner gnaden gutt,
 deiner glaubigen hertz mut und sinn,
 dein brünstig lieb entzünd in jhn,
 O Herr durch deines liechtes glantz
 zu dem glauben versamlet hast
 das Volgk auss aller Welt zungen,
 das sey dir Herr zu lob gesungen.
 Alleluia, alleluia.«

Slovenska pri Trubarju l. 1584:

»Pridi k nam Bug inu sveti Duh,
Napolni serza tvoih vernih Ludi,
Resghi ogen svoje lubesni,
po tej tvoji sapuvidi.
Kir si is mnogih shlaht jesykou
Vse ludy v eno Vero perpravil.
Troshtar nash vseh Bug inu Sveti Duh,
Zhast inu hvala ta bodi tebi dana.
Alleluia, Alleluia.«

Z nekoliko spremenjeno melodijo jo imajo potem večinoma vse katoliške pesmarice. Nemški tekst je prepesnitev antifone iz 11. stoletja »Veni s. Spiritus, reple tuorum corda fidelium« itd. V Erfurter Enchiridion-u 1524 je stara enokitična pesem že za dve kitici, ki jih je spesnil Luther, povečana. Od kod izvira melodija tega speva, še ni dognano, ima pa dva rokopisa te melodije iz 15. stoletja knjižnica v Münchenu.

Pod 1. navedena pesem »Nun bitten wir« itd. spada k najstarejšim nemškim pesmim in je nastala njena melodija iz motivov sekvence »Veni sancte Spiritus«. Že iz 13. stoletja je ta pesem rokopisno ohranjena v pridigah brata Bertholda Regensburškega (umrl 1272). Imela je tudi ta pesem prvotno samo eno kitico, Luther ji je dodal 1524 tri nove, in za Luthrom je tudi Vehe spesnil 1537 tri kitice, in imamo torej staro originalno pesem z eno, v Luthrovi obliki s štirimi, in pri Veheju tudi s štirimi kiticami. V teh oblikah so jo prevzele potem protestantske in katoliške pesmarice. Trubar ima 6 kitic, ki so svobodna prepesnitev četverokitične Luthrove pesmi.

V slovenskih katoliških pesniških zbirkah je pesem o sv. Duhu prvič tiskana v »Vocabolario Italiano e Schiauo«, ki ga je izdal 1607 v Udine Fra. Gregorio Alasia de Sommaripa. V petorici tistih cerkvenih pesmi, ki jih je Sommaripa zabeležil v svojem laško-slovenskem slovarčku, je tudi pesem »In die Pentecostes«. Pesem tu natančno priobčim, ker je pesem natančno tista kakor Trubarjeva, in ker je zanimiva po slovniški in ortografični plati. Pesem je:

In die Pentecostes.

Pridi k nam Bug sueti Duc,
Naponi sarza tuie vernic gliudi,
Resghi oggn toie lubezni
Po tic toie zapouidi
Kir smo mnoghega slact
Jessica, i folc.

Pripravi nas Bug na tu viru suoiu
Troshtai nas Bug, Bug sueti Duc,
Ta chiasť, inu cuala ta bodi
Bogu dana. Alleluia, alleluia.

Slovenska cerkvena pesem pozna poleg gori omenjenih pesmi k svetemu Duhu še pesmi z drugimi besedili. »O pridi, sveti Duh tolažnik«, potem »Prid' sveti Duh s tvojmi darmy«, »Prid' sveti Duh apostelnam dan«, »Prid' sveti Duh s' gnado tuojc«. — Ima pa katoliška cerkev k vsem tem še svojo sekvenco »Veni sancte Spiritus et emitte coelitus«, ki je ostala v porabi med onimi petimi sekvencami, ki jih je pri reformi mašne knjige papež Pij V. (1566—1572) zaradi njihove lepote obdržal. V biblioteki St. Gallen se nahaja ta sekvenca v štirih rokopisih iz 11. stoletja, torej ne more biti, kakor se

je dolgo časa domnevalo, papež Inocencij III. njen avtor, ker je ta bil papež od 1198—1216. Ze pred reformacijo so sekvenco prevedli v nemščino, melodija latinske sekvence z nemškim prevodom se nahaja tudi v Cornerjevi pesmarici 1631. Imamo pa še himen »Veni Creator Spiritus, mentes tuorum visita, imple superna gratia, quae tu creasti pectora«, nemško »Kom heiliger Geist warer Trost, die hertzen die du beschaffen hast, besuch in aller Angst vnd not, vnd erfüll sie mit deiner gnad«.

Ta himen je spesnil sv. Gregor Veliki. Iz 12. stoletja je znan že prvi nemški prevod, iz poznejših časov so novi prevodi, v katoliških pesmaricah je tiskan v zbirki »Die hymni, oder geistlichen Lobgeseng«, ki jo je izdal Leonhard Kethner l. 1555 v Nürnbergu. Sprejel je ta himen tudi Luther v Erfurter Enchiridion 1524: »Komb Gott Schöpffer Heiliger Geist«. — Miksolidična melodija, ki je vzeta iz latinskega himna, se nahaja v dveh oblikah: katoliške pesmarice imajo bogato figurirano, protestantske pa bolj preprosto, kakor jo je najprej napisal Babst 1545 v svoji pesmarici.

Od protestantskih časov in slovarčka Gregorja Sommaripe imamo v dobi 120 let ohranjen samo en literarni dokument s pesmijo k sv. Duhu. Le lektionar 1672, ki ga je oskrbel I. L. Schönleben, ima točno Trubarjevo »Vetus Slavorum veni sancte Spiritus«. Potem najdemo še le pri Steržinarju (catholish Kershanskiga vuka peissme, Graz 1729) pesem, tekst in melodijo, k sv. Duhu in oboje, Steržinarjev tekst in melodija sta še danes na repertoarju naših cerkvenih pevcev in se še danes razlegata v naših božjih hramih.

Steržinar: Ta sedemnaista Peissem.

Od svetiga Duha. Pred Pridigo navadna peti.

1)

Prid i ve - ti Duh tvo - i - mi dar - my Ser - za tvo - ih ver - nih

2)

na - pou - ni. Po - fshlufshat tvo - je po - vel - le So na - she vel - ke

3)

shel - le. Prid i ve - ti Duh na - she ve - fe - le.

4)

-mi dar - my.

7 kitie.

Pri 1) manjka znamenje za takt; ključ mora biti na prvi črti. Lavrenčič ima pravilno ključ na 1. črti in $\frac{3}{8}$ takt predpisan.

Pri 2) ima Lavrenčič:

Pri 3) ima Lavrenčič:

Pri 4) ima Lavrenčič:

-mi dar - my.

Tu imamo melodijo, kakor jo je Steržinar notiral; c ključ stoji v tej notaciji na 2., namesto na 1. črti. Z nebistvenimi spremembami je melodija pri Lavrenčiču (Missionske catholish karshanske Pejssme, 1748), a ključ je tu pravilno na 1. črti. — Redeskini (osem, inu shestdeset sveteh pesm, Ljubljana 1775) (melodije 1776) porabi »leto staro Visho« za pesem od sv. Jemme.

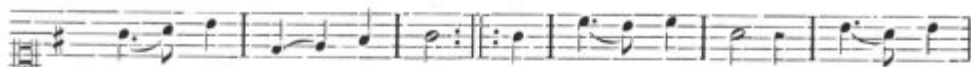
Od s. Jemme koroshke jemle Vajvodne ordna S. O. Augushtina.

Na leto ftaro visho.

(Redeskini 1776).

Oh sem - kaj brum - ni ker - sten - ki! Te - zi - te
hval - li - te Jem - mo dans ime - no! Is ser - za

k pes - mi an - gel - ski, } Hval - le - shne pes - me sa - ma
to sve - to she - no. }

1)

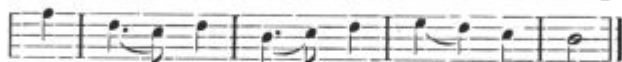

ti Nam Jem - ma v na - she ser - za vlij, go - re - zhe

pro - shne vsa - ke zhas vo - fruj Bo - gu ved - nu la nas.

Od 1) dalje je repetecija prvih osem taktov, konec bi se moral glasiti:

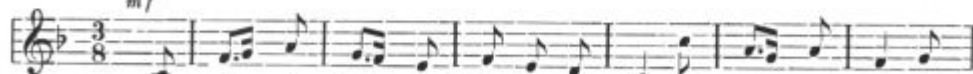
Pri 1. Redeskinijeve notacije se je stavcu (melodije so »Na Duneju stiskane per shlatn. G. Jan. Thom. Trattneru 1776«) pripetil pogrešek, izpustil je en takt! Pravim, da je stavec pregledal ta takt; iz besedila sklepam, da je imel rokopolis pravilno melodijo, in bi bil slovenski stavec gotovo opazil, da za vse zloge nima dovolj not, a nemški stavec je kratkotalo stisnil šest zlogov pod štiri ritmične členke, saj moramo noti e in h predzadnjega takta vezati z lokom. Ta usoden pogrešek pa še danes ni izbrisan! V Foersterjevi »Ceciliji« I. 1901, str. 133, je točna Redeskinijeva melodija s končno frazo treh, namesto štirih taktov; iz »Cecilije« je prevzel pesem v isti harmonizaciji St. Premrl (»O, pridi sveti Duh«, ljudski napev) v svojo »Cerkveno ljudsko pesmarico«, 1928. — Ni mi znano, kje je Foerster melodijo našel, resnica je, da imamo Redeskinijev pogrešek še danes po več kakor 150 letih.¹ L. Kramole ima pesem »O pridi sveti Duh!« v zbirki »Cerkveni ljudski napevi« 1936 v harmonizaciji E. Adamiča v melodično nekoliko drugačni obliki.

L. Kramole: O pridi, Sveti Duh!

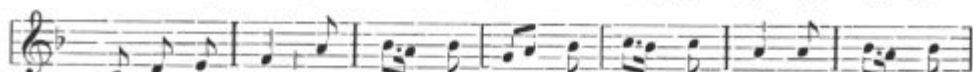
Zivahno.

Harm. Em. Adamič.

mf

O pri - di, Sve - ti Duh, to - laž - nik, po - sla - ni iz ne -

bes u - če - nik! To - la - ži sr - ca ža - lost - na in vo - di

jih do Je - zu - sa! O Sve - ti Duh, ne - be - ški vod - nik.

Besedilo, 4 kitice, točno kakor Premrl.

4 kitice.

V Potočnik-Riharjevih »Svetih pesmih« 1847, I., str. 38, imaš to isto melodijo v tej obliki:

Andantino.

Potočnik - Rihar: Binkofhti II.

Prid' i ve - ti Duh A - po - stel - nam dan, ker fi bil dan - si

vanje poslan, De zhu - da bosh - je pra - vi - jo so - vrashnikom fe

vfta - vi - jo! Prid! i ve - ti Duh! te pro - fi kriš - tjan.

(Dalje prih.)

Stanko Premrl:

† Zorko Prelovec.

25. februarja popoldne je v ljubljanski bolnišnici preminul slovenski skladatelj Zorko Prelovec. Kot dragemu prijatelju in zaslužnemu slovenskemu glasbeniku mu posvečam naslednje vrste.

Zorko Prelovec je bil rojen 11. februarja 1887 v Idriji, kjer je bil njegov oče sodni oficial. Po dovršeni ljudski šoli je obiskoval štiri gimnazijske razrede v Kranju in deloma v Novem mestu, odkoder je prestopil na idrijsko višjo realno in jo leta 1908 dokončal. Od mladih nog se je ukvarjal z glasbo: kot deček je igral gosli, kot dijak pel v šolskih zborih, igral v orkestrih in že po malem komponiral. V dijaških letih je tudi že sam ustanavljal dijaške orkestre in vodil pevske zборе. Rad bi bil šel glasbo študirat na Dunaj, a zaradi razmer prisiljen je leta 1909 vstopil v službo Mestne hranilnice ljubljanske in napredoval v tej službi do načelnika oddelka. Kot tak je bil pred nekaj leti upokojen. Glasbe se je večinoma učil sam, nekaj pouka pa sta mu dala tudi Ignacij Hladnik v Novem mestu in Ivan Pogačnik v Idriji. V Ljubljani si je kot pevec v zboru Glasbene Matice pod Matejem Hubadom zelo razširil glasbeno obzorje. Nekaj časa je bil pevovodja trgovskega pevskega društva »Merkur«, od 1910 do 1935 je spretno vodil pevski zbor »Ljubljanskega Zvona«; od leta 1922 je bil I. pevovodja Zveze slovenskih pevskih zborov, oz. Ljubljanske Hubadove župe, zadnja leta njen častni pevovodja. Njegovo delo kot pevovodja je bilo pomembno. Velike uspehe je dosegel na številnih koncertih »Ljubljanskega Zvona«, ki je z njim koncertiral ne le v Ljubljani, temveč tudi po mnogih drugih krajih Slovenije in Jugoslavije. Vodil je mnogokrat tudi združene pevske zборе, dirigiral na raznih slavnostih, pogrebih itd. Na njegovo pobudo je začelo pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« leta 1920 izdajati nove slovenske skladbe, leta 1925 pa glasbeni mesečnik »Zbore«, ki jim je bil Prelovec do njih prenehanja leta 1935 skrben, požrtvo-

¹ Vendar se ta pogršek pri današnjem besedilu prav nič ne čuti in dotične ritmične nesimetričnosti še opazimo ne. Op. uredništva.

valen in spreten urednik. V razne liste je pisal glasbena poročila. Kot skladatelj je zelo obogatil našo svetno in nekoliko tudi cerkveno glasbo. V svojih številnih, zlasti moških zborih je znal kot malokdo zadeti tiste strune, ki so našemu ljudstvu posebno všeč. Take so n. pr. njegove: »Jaz bi rad rdečih rož«, »Nageljni rdeči« in druge. Kako te prevzame njegova nagrobnica »Zadnje slovo« (»Poljana toži«). V svojih moških zborih je v sredo skladbe rad vpletal baritonski samospjev. V moškem zboru »Slava delu!« je uporabil celo dva solista: bariton, solo in bas-bariton-solo. Priredil je mnogo slovenskih narodnih pesmi: Album za srednji glas s klavirjem (8 pesmi) in 6 narodnih za srednji oz. nizki glas s klavirjem (1929). Leta 1933 je izdal 15 samospjevov za glas s klavirjem, skladbe raznih naših skladateljev, med njimi šest svojih. Med harmonizacijami narodnih je slavnoznana njegova »Oj Doberdob«. Leta 1907 je izdal »Idrijske narodne pesmi«, zadnji čas pa je pripravljaval novo zbirko 22 idrijskih, ki tudi izidejo v tisku, žal po njegovi prezgodnji smrti. Eno izmed njegovih mladostnih skladb, ki pa jo je pred leti predelal na Čatežu pod Zaplazom — kamor je tako rad zahajal na počitnice — »Lepo Vido«, mešani zbor s klavirjem oz. orkestrom, so izvajali na jubilejnem koncertu »Ljubljanskega Zvona« leta 1936, ki ga je še sam vodil. Zadnja leta je izdal skladbo »Ave Marija« za sopran, mešani zbor in orgle ter »Mariji Zaplaški« za mešani zbor z orglami; istotako več nagrobnic za moški zbor. V »Zborih« je poleg svetnih skladb dajal prostora tudi cerkvenim in duhovnim skladbam. V lanskem »Cerkvenem Glasbeniku« je objavljena njegova »Mati žalostna« za mešani zbor. — V rokopisih je hranil Prelovec še mnoge zelo lepe, krepke in značilne skladbe.

Zorko Prelovec je bolehal že nekaj let; bil pa je kljub temu vedno veder in svež. Bil je sploh vesela, iskrena, odkrita duša. Njegove skladbe so istotako jasne, zdrave, nič umetničene, a vendar umetniške vrednosti. Bil je veren Slovenec in skladatelj po božji volji.

Prezgodaj nas je zapustil. Njegova smrt je z žalostjo napolnila vse, ki so ga poznali. Ob njegovem pogrebu 27. februarja k Sv. Križu na Ljubljanskem polju se je okrog njega še enkrat zgrnila velika množica hvaležno vdanih mu pevcev in pevk, prijateljev, znancev in ljudstva sploh.

Njegovim preostalim izrekamo prav iskreno sožalje, dragemu Zorku Prelovcu pa: Počivaj v miru!

Iva Klemenc:

Misli in razmišljanja ob letošnji prvi dvojni številki »Cerkvenega Glasbenika«.

»Glasbenik« je tu!« mi je zaklicala veselo moja draga tetka, vstopivša pri vratih, kjer ga ji je dal pismonoša. Nobenega »periodičnega gosta« se zlepa tako ne razveselim, četudi so mi tudi drugi listi ljubi in dragi in jih rada prebiram; »Glasbenik« je zame nad vse.

Učene razprave, kulturni članki mi ne morejo in ne znajo izpod peresa, vendar bi se enkrat rada v hvaležnem načinu oddolžila preko 15-letnim njegovim obiskom.

Torej, kakor morem in znam; sklenila sem v tem članku popisati, s kakšnimi čustvi, v kakšnih mislih in razmišljanjih sem prelistala »Cerkvenega Glasbenika« številki 1, 2, leto 62. Samo stvarna hočem biti. Naj mi vlč. g. urednik dovoli prehoditi to pot! Moj prvi pogled obvisi na naslovni strani: Cerkveni himni. O, to bo nekaj, kar bo dvignilo duha, le hitro prereži! Toda ni bilo trenutno to opravljeno in — »Glasbenik« je ležal z zadnjo stranjo navzgor.

Mimogrede mi oči obstanejo na Listnici uprave: »Prosimo cenjene naročnike...« »Kajmeda, še nisi poslala članarine za list. Kar takoj moraš to storiti,« tako me kara tetka, »ali te ni sram, da tako odlašáš?« »Tetka, saj bom čimprej to storila, ne huduj se! Tudi upam, g. urednik me ne bo kar izterjal in bo imel malo potrpljenja z mojo finančno stranjo.« »Prav nič ni tega treba, kar si dolžna storiti, si dolžna in — konec.« To so tisti ljudje, ki so v svoji vestnosti in natančnosti prekosili sami sebe. Mislim, da bi jih danes na vseh področjih življenja veliko in nujno potrebovali. Tem pa, ki so še, čast!

Navadno pričnem čitanje s prvo stranjo, tokrat začnem zada. Torej: To in ono.

Veliko zanimanje je vzbudila v meni pesem o škofu I. F. Baragi od Tomšiča (l. 1854). Prav posebno me je presenetil konec te pesmi, ki je popolnoma enak prvemu delu druge periode L. Dolinarjeve 6. božične pesmi — pa tudi ritmično zelo sliči v prvih dveh taktih tej pesmi. Naj navedem zglede za obe primerjavi:

Tomšič: 1854

Dolinar Luka: 1833.

Tomšič, konec B. p.:

Glej „C. Gl.“ 1, 2, 1939; str. 31.

Če je bila L. Dolinarjeva 6. božična pesem v istem duru kakor Tomšičeva, ne vem, ker sem jo napisala tako, kakor me jo je kot otroka naučila tetka, ki si jo je zopet prisvojila po svoji materi, moji rajni stari materi, ki so bili 18 let cerkvena pevka v Nevljah pri Kamniku med leti 1837—1855 in so veliko prepevali Dolinarjeve pesmi. Vsak sveti večer sta jo pela skupaj z rajnim starim očetom, kateremu je bila ta pesem najbolj priljubljena. Dolinarjeva melodija je brez dvoma izvirnejša, ker je starejša. Možno pa je, da se je Tomšiču zadnji motiv te pesmi prav posebno vtisnil v spomin — saj je bil obisk svetniškega škofa Barage v božični dobi — ko so Dolinarjeve pesmi skoraj gotovo še splošno peli po podeželskih korih; možno pa je seveda tudi, da je bil tudi pri njem motiv izviren in le slučaj, da se popolnoma ujema z gornjo pesmijo — njenim koncem v ritmu in melodiji. Naj bo že tako ali tako, zanimivo je vendarle.

Ker sem že pri L. Dolinarjevih božičnih pesmih in sem čitala tudi Pogačnikov članek o pesmi: »Kaj se vam zdi, pastirčki?«, sem se prav posebno vzradostila nad dejstvom, da se pisec članka toplo zavzema za originalno besedilo te pesmi ravno iz Dolinarjeve pesmarice. Iz istega vira kot prejšnjo

6. b. p. sem se naučila tudi te in jo še danes z istim božičnim veseljem prepevam kot v otroški dobi, takole:

Kaj se vam zdi pa - stir - če - ki, al' ste kaj sli - ša - li, } Glo -
 en sre - čen čas gre zdaj na nas, z ne - bes ve - se - li glas: } Glo -
 rja in eks - cel - sis De - o, ta - ko an - gel - ci po - je - jo: Bo -
 gu čast na vi - so - ke - mu in mir do - brim lju - dem.

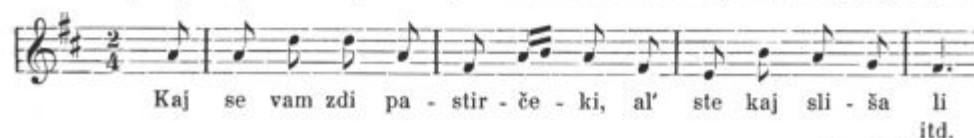
Sedaj je pač zopet važno, kako se original ujema z mojo pesmijo, ker mi Dolinarjeve »vishe« niso tako na razpolago kot besedilo, ki ga imam po stari materi.¹

¹ Original je takle: (II. natis 1862)

Kaj se vam zdi pa - stir - či - ki, al ste kaj sli - ša -
 li? } Glo - ria in ex - cel - sis De - o! ta - ko an - gel - ci
 po - je - jo; Bo - gu čast na vi - so - kem in mir do - brim lju - dem!

Poleg tega napeva obstaja za to pesem še sledeči, še bolj znani in priljubljeni:

Kaj se vam zdi pa - stir - če - ki, al' ste kaj sli - ša li
 itd.

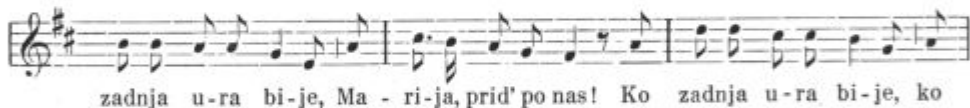
Uredništvo.

Listam dalje.

Zelo pereče je vprašanje enotnosti besedila ljudskih pesmi. Zlasti ob večjih prilikah zelo moti celotno ubranost velikih množic. Za prihodnji kongres Kristusa Kralja v Ljubljani se bo gotovo ljudsko cerkveno petje pri glavni slovesnosti uveljavljalo. Ob članku: 'Glasba v radiu' sem razmišljala o tem naslednje: Ali bi se ne dal po radiu ustanoviti nekak tečaj za enotno ljudsko cerkveno petje, vsaj za nekaj mesecev, recimo takole ob nedeljah, pred verskim predavanjem. Morda samo za nekaj minut. Najprej bi bilo narekovano besedilo pesmi, ki se namerava z ljudstvom izvajati, in nato bi bilo predvajanje melodije te pesmi. Besedilo in melodija bi bili enotni. Prepričana sem, da bi jo slovenski poslušalci (morda tudi drugi, ki jim je pri srcu naša pesem), ko bi slišali našo lepo pesem v svojem radiu, in katere besedilo bi imeli enotno pred seboj — tako uredili s predvajalci vred v radiu, da bi še angele v nebesih za seboj potegnili. Slišati jih seveda ne bomo mogli — ali uspeh se bo pokazal v sijajnem izvajanju pri skupni veličastni prireditvi. In prenos bi bil brez dvoma še mnogo veličastnejši, kot je bil ob evharističnem kongresu. Naša radiouprava bi bila gotovo naklonjena tej zamisli in bi rade volje odstopila čas ene ali dveh gramofonskih plošč za to kulturno potrebno delo.

Koliko je pesmi, ki jih v vsakem kraju nekoliko drugače pojo, niti v Ljubljani ne povsod enako: n. pr.: Saj lepše (cvetke) rožce ni na svet, kot Jezus je Marijin cvet... in drugje zopet: Cvetice lepše nima svet, kot si Marija rožni (rajski) cvet... Katera je sedaj prava?

V Novem mestu sem slišala našo »Angel Gospodov« takole peti: Je angel Gospodov..., potem pa:

In priznati moram, da mi je bila kar všeč. Vlč. g. kanonik Ferjančič bo gotovo o njej kdaj povedal še kaj več. — Tako bi lahko navedli še več primerov, v katerih se besedilo krajevno spreminja — tudi n. pr.: ona lepa evharistična: Nizko se, kristjani, pripognimo... Izšla je natiskana, torej z enotnim besedilom, toda ljudski pevci je po večini nimajo pri roki — ali pa jo hočejo kratko malo tako peti, kot je v njihovem kraju navada. Taka se jim zdi najlepša. Razumljivo je to, saj se jim tudi njihov dialekt najlepši zdi. S primernim pojasnilom pa bi se vendarle moglo doseči izenačenje besedila in melodije in to najlaže po radiu. Seveda bi se moralo pričeti takoj, da bi nas čas ne prehitel. To je moje mnenje v razmišljanju o radiu in o spreminjanju besedila cerkvenih pesmi.

Ne mislite, da prečitam le najzanimivejše članke in razprave — kakor n. pr.: O pevski tehniki ge. Negro-Hrastove, ki bi ga moral ne samo prečitati, ampak temeljito preštudirati in se po njem ravnati vsak pevec in organist, posebno pa solisti naših cerkvenih korov — vse prav vse, od prve do zadnje črke in note prečitam, tudi organistovske zadeve, ki so včasih prav zanimive

in upoštevanja vredne; razni odborovi sklepi in koncertna poročila, ki bi bila še bolj zanimiva, če bi nam bilo možno vse že prej v resnici doživljati, razni dopisi, v katerih je slikano cerkveno glasbeno življenje posameznih fara in cerkvenih edinic in nam je možno primerjati jih med seboj v njihovem tekmovanju, razne vesti — nove muzikalije, vse ima za nas svojo gotovo vrednost in moramo biti g. uredniku močno hvaležni, saj ni majhen trud vse to držati v vedni evidenci.

Kako lepo se bere ime že davno pozabljenega organista-cerkovnika, ki je morda svojo življenjsko dobo posvetil časti božji in vernikom v spodbudo. — Vendarle ni pozabljeno njegovo žrtev polno delo!

Vlč. g. kanonika »Žvrgolišec« me je veselo spomnilo na tako »žvrgolišec« pri Sv. Primožu nad Kamnikom in tudi na svetoplaninske orgle pred 21 leti. Morda so še danes iste. O, koliko skrbi in tudi jeze so mi prizadejale nekdanje čemšeniške ob vlažnem in vetrovnem vremenu, ker jim je včasih prišlo na misel prav po svoji volji žvrgoleti, pa jim nisem bila kos, jih ukrotiti, dokler se niso same spet umirile. Le predstavljajte si me pred takim »upornim žvrgolišem«!

Hvaležni moramo biti g. dr. J. Čerinu, ki nam odkriva zastore naše davne cerkveno-glasbene preteklosti na konkretnih zgledih naših najstarejših cerkvenih pesmi, da moremo njih izvor zasledovati tja v čase menzuralne pisave in dalj. Višek sedanje številke »Cerkvenega Glasbenika« je Hvalnica Kristusu Kralju, ki zaključuje prelepi članek o Cerkvinih himnih dr. A. Merharja. Kako lepo nas vodi g. kanonik, pisatelj in pesnik ob geslu sv. očeta Pija X.: Vse prenoviti v Kristusu, najprej v njihove prve početke od sv. Efrema, sv. Hilarija, sv. Ambrozija do Jakopona da Todi, sv. Tomaža Akvinca i. dr. Navdušiti nas mora globina in temeljitost, s katero nam bodo himni prevedeni v naš mili slovenski jezik in tako podani morajo naša srca dvigati k Bogu v globoki hvaležnosti in iz naših grl mora enodušen spjev:

»Tebe, Boga, hvalimo,

Tebe, Gospoda, poveljuje vsa zemlja«

Petje pri kongresu Kristusa Kralja.

Pri slovesni škofovski maši kardinala legata na Stadionu bo pel — kakor pri evharističnem kongresu — mogočen zbor, sestavljen iz ljubljanskih in okoliških zborov. Zbori, ki so sodelovali pri evharističnem kongresu leta 1935, naj sporoče kongresni pisarni v Ljubljani število pevcev, da dobe potrebne note. To bodo gotovo radi oskrbeli tudi župni uradi.

Pela se bo koralna angelska maša (missa de Angelis). Te note zbori že imajo; dobro naj mašo ponove in jo pojo, n. pr. veliki četrtek in veliko soboto. Spremenljive speve bomo peli iz maše Kristusa Kralja. Te note dobe zbori posebej, ko se priklase. Za gradual je porabljena aleluja z evharističnega kongresa, tako da jo večina pevcev že zna. Introit bo enoglasen koralen; psalm in gloria Patri pa četveroglasen (falsi bordoni). Prav tako bomo četveroglasno peli ofertorij in komunijo po napevu osmega tona. Po ofertoriju bo pa vse ljudstvo pelo himno na čast Kristusu Kralju. Če se dobro posreči: novo; če ne, pa veličastno dr. Čerinovo.

Zbori bodo po blagoslovu peli »Hvaljen bodi Bog« (zoper bogokletje). »Naprej« zapoje zbor bogoslovcev, odpeval bo skupni zbor. Zelo lepo bi bilo, če bi se tega petja učili po vseh cerkvah. Zbori naj najprej po bla-

goslovu to skladbo sami pojo, potem bodo ljudje radi pritegnili. V ljubljanski stolnici n. pr. to skladbo ljudje zelo radi pojo. Ni namreč treba, da bi duhovnik naprej pel pred oltarjem, lahko vse poje zbor na koru. Najprej moški (ali moški zbor 4-glasno, ali dvo- ali enoglasno), nato pa ves mešani zbor; ali, kjer poje moški zbor: najprej moški kvartet, nato pa ves zbor.¹

Ljubljanski zbori bodo imeli skupne vaje. Sporoče jim časniki, ko se glavni pevovodja vrne z zdravljenja na jugu.

Dr. Dragotin Cvetko:

Pomen glasbe za vzgojo naroda.

I. Načelni vidiki.

Narod ni zgolj politični, marveč predvsem kulturno-socialni pojav; ni torej le nekaka množica ljudi, ki jih vežejo omejeno veljavne pogodbe, marveč organska zajednica, ki skupno čuti, doživlja in razume svet ter življenje okoli sebe in v sebi. Takšno zajednico — narod preraščajo globoke in tesne vezi ter ji dajejo značaj skupnosti, enotnosti, iz katere klije stvariteljska sila in preko velikih poedincev ustvarja lastno kulturo, po čemer lahko najbolj zanesljivo merimo razvojno višino in življenjsko moč naroda. Zato je glavni naglas narodovega razvoja vedno na kulturi, se pravi, na tistih vrednotah, ki spojene tvorijo krog kulturotvornih sil in služijo oblikovanju narodovega duševnega obraza: na umetnosti, znanstvu, veri, gospodarstvu, politiki...

Na umetnosti, pravim, in torej tudi na glasbi, kateri je najznačilnejša poteza, da učinkuje kot obrazovalna sila. Če pa hoče uspešno vplivati, mora imeti bogato vrednostno vsebino, iz katere zajema svojo silo in jo usmerja na objekt obrazovanja, to je, na narod. Glasba bogato vsebino zares ima: poleg estetske vrednote, ki daje umetnosti značaj harmonične enotnosti in lepote, vsebuje še vrsto drugih vrednot.

Med temi je ena najpomembnejših etično-nravstvena, ki jo nazorno podčrtuje dejstvo, da je bilo človeštvo že zdavnaj prepričano o npravstveni sili glasbe. Glasbe namreč niso uporabljali v božjih službah vseh ver samo bogoslužju v okras, temveč so od nje pričakovali tudi versko-nravstvenih učinkov. Zato je umljivo, da prav posebno naglašamo etični pomen glasbe v današnji dobi, ki je pač ne moremo smatrati za dobo etike.

Nič manj velik ni socialni pomen glasbe, saj je glasba po svojem bistvu socialni pojav, docela nasproten bledim umetnostnim načelom 18. in začetka 19. stoletja, ki so proglašala načelo »umetnost za umetnost! Glasbeno umetnino ustvarja človek, ki se z življenjem stika neposredno, sprejema njegove vplive in iste v svoji tvorbi tudi izraža. Zato je umetnina izraz poedinca ter celotnega življenja; namenjena je človekovemu izobraževanju ter dobiva svoj smisel šele takrat, kadar jo nekdo doživlja in s tem oživlja. Glasba je torej socialna umetnost; preko stvaritelja nastaja iz življenja in služi kulturnemu razvoju človeške zajednice. Njen smoter je namenjen življenju in ni izključno estetski, kajti glasba, ki bi služila zgolj estetskemu, bi si sama odzela najvažnejši del svojega kulturnega pomena. Zavoljo svojega socialnega značaja posreduje možnost izmenjavanja in duševnega sporazumevanja med ljudmi, prispeva k pomirjenju družbe, pospešuje socializacijo in tesnejše vezanje človeka s človekom ter z družbo; odtujitev posameznih slojev od glasbe je

¹ Skladba se dobi v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani; primerna je za vselej, prav posebno pa za slovesnejše prilike. Je tako zložena, da je porabna tudi za ljudsko petje.

težek socializirajoči primanjkljaj, ker vprav ona često omogoča, da se ljudstvo v času ostrih socialnih napetosti vsaj včasih začuti enotno. Socialni pomen glasbe je povsem utemeljen in posebej važen zlasti za vzgojno smer, ki podarja potrebo po popularizaciji glasbe.

Ne smemo pa prezreti, da je glasba vedno tudi nacionalno zakoreninjena; ustvarjal jo je namreč človek, ki ga je sooblikovala kultura njegovega naroda in ki se je prepojil z narodovim duhom ter pil moč domače zemlje. Vprav ta nacionalni značaj je osnova tkzv. ljudski ali narodni glasbi, ki predstavlja najčistejši in najpopolnejši izraz narodove duše. Ker pa vsebuje glasba vedno tudi nekaj kozmopolitskega, kar se javlja zlasti tam in takrat, kjer in ko se več ne moremo sporazumevati s pojmovnim jezikom, dobiva tudi svetovljanski značaj: posreduje duševno razumevanje med narodi in omogoča pravilno ocenjevanje tujih kultur.

Vse te sile, ki karakterizirajo notranjo vsebino glasbe, se neposredno spajajo v njeno življenjsko moč, v to, čemur pravimo »moč glasbe«; glasba namreč človekovo duševno življenje pogloblja, veča svobodno notranje gibanje in sili k aktivnemu dejstvovanju na vseh življenjskih področjih, sprošča življenjske energije in človeka prevzame tako, da more začutiti samega sebe ter spoznati in vidno izraziti svoje lastne duševne zakonitosti. Nič čudnega torej ni, da nas v razvojnih dobah, ko odkrivamo samega sebe in naš resnični duševni jaz, vleče k njej neko posebno hrepenenje in nas sili, da se vključimo v njen delovni krog.

Estetski, etično-nravstveni, socialni, nacionalni, svetovljanski značaj glasbe: vse te strani zgovorno pričajo o bogati vsebinski vrednosti glasbe in ji dajejo v kulturnem učinkovanju pravilno mesto. Glasba ni morda le neko prijetno slušno draženje, niti, kakor so ji nekateri očitali, samo tonsko razgibana oblika, ki je narodova kultura ne more pogrešati. Kakor si namreč ne moremo predstavljati kulture brez jezika, pesništva, vere, tako si je tudi ne moremo predstavljati brez glasbe; ker pa vpliva glasba na človeka pozitivno, ga torej vzgaja in se zato uvršča med vzgojne ter s tem med kulturne vrednote. Po obsežnosti funkcij, ki se družijo v njeni vsebini, dokazuje, da za drugimi kulturnimi vrednotami ne zaostaja in da jim je popolnoma enakovredna. V vzgajanju človeka zavzema važno mesto, ker učinkuje na njegovo duševnost neposredno. Spričo teh dejstev moramo zavreči mnenje, da je glasba le nekak izobrazbeni privesek, nekak luksus, ki je namenjen in dostopen samo določenemu, izbranemu krogu. Ne, glasba ni luksus, marveč potrebna življenjska vrednota, ki je vsakomur nujna zato, da mu prebudi njegove tvorne sile in mu postane sredstvo za sproščanje notranjih duševnih napetosti.

Danes se je pojmovanje o pomenu glasbe za človeka temeljito izpremenilo. Po novih ugotovitvah vemo, da je muzikalen vsakdo, četudi še v tako majhni meri. Vemo, da n. pr. navidezno pomanjkanje posluha ali muzikalnega spomina še ni zadosten razlog, da bi nekoga proglasili za nemuzikalnega, kajti s sistematsko vajo in pravilnim ravnanjem moremo nerazviti posluh ali spomin prebuditi in razviti tako daleč, da bo ta ali oni poedinec mogel stopiti z glasbo v pozitiven odnos in bo vsaj uživajoč poslušal. Ta ugotovitev, da je — seveda z izjemami! — vsakdo muzikalen, je neizmerno pomembna. Na eni strani pravi, da je za glasbo do neke meje sposoben vsakdo, na drugi strani pa na temelju pravkar omenjene ugotovitve dokazuje, da je tudi glasba namenjena vsakomur. Ni torej privilegij izvoljencev, marveč pravica vseh ljudi. Vsakemu bo mogla nekaj povedati in vsakega bo mogla dvigati v duševnem življenju, zato naj bo dostopna vsem in vsakomur. V tem smislu moramo razumeti popularizacijo glasbene umetnosti, ki stremi za čim plodnejšim razširjanjem dobre glasbe med vse ljudske plasti.

Ta nova načela so se ponekod že močno uveljavila in se skušajo v praktičnem življenju tudi uresničevati. Angleži so že pred nekaj desetletji izdali parolo, da naj se glasba razširi v poslednjo angleško vas; začeli so ustanavljati ljudska pevska društva in ljudske visoke šole, v katerih gojijo novo obliko glasbene vzgoje; ustanavljali so in še ustanavljajo posebne ljudske glasbene šole teñ igralske in pevske zajednice, v katerih naj se ljudje navajajo k zavestnemu in aktivnemu poslušanju glasbe. Prirejajo skladateljske večere, delavske vokalne in simfonične koncerte, ljudske opere ter popularna glasbena predavanja, ki širijo poslušalcem glasbeno obzorje in jim posredujejo uspešnejše stikanje z glasbo. Nemci so šli v preteklem desetletju v glasbenih reformah celo tako daleč, da so pripravili načrt za ustanovitev posebnih glasbenih gimnazij, v katerih bi se izobraževali glasbeno najbolj nadarjeni. Stremjenja po glasbenem vzgajanju najširših ljudskih plasti pa so zajela tudi ves ostali svet: v Ameriki prirejajo glasbene tečaje za laike, v Romuniji so uvedli glasbo kot obvezni predmet v vse tipe šol, v Švici pospešujejo zlasti razvoj zborovskega petja, na Danskem in Holandskem se množijo angleškim ter ameriškim podobne ljudske glasbene šole, pri nas pa gojimo zlasti zborovsko petje, pri čemer moramo še posebej omeniti mladinske zборе, ki plodovito dvigajo glasbeno izobrazbo naše mlade generacije.

Povsod po svetu se širijo nove ideje o vrednosti in pomenu glasbe za kulturno življenje naroda. Glasbene ustanove se množijo in glasbena nega postaja čedalje bolj sistematična. Tudi države začenjajo ponekod aktivno posegati v glasbeno življenje, mu posvečati več pozornosti kot doslej in ga pospeševati. Vsi ti pojavi dokazujejo, da naziranje o »luksuznosti«
glasbe izginja čedalje bolj ter se umika pravilnemu pojmovanju, ki priznava glasbi življenjski pomen in ji odmerja v kulturi naroda odlično vlogo. Če se ozremo na naše slovensko kulturno življenje, moramo priznati, da smo v glasbenem pogledu nasproti mnogim drugim evropskim narodom ter naši kulturno-glasbeni tradiciji relativno zaostali. V slovenskih šolah je glasba dokaj nepomembni predmet; večinoma jo nazivajo ter jo mečejo v isti koš s telovadbo in z rokotvornim poukom. Na srednjih in meščanskih šolah je obvezni predmet le v I. in II. razredu, poslej pa velika večina slovenske srednješolske mladine nima prilike za globlje glasbeno izobraževanje. Skrb zanj je prepuščena osebni iniciativi in veselju glasbenih učiteljev ter mladine same, ki se kljub pomanjkljivim pogojem z ljubeznijo pogloblja v svet glasbene umetnosti. Društveno pevsko življenje je sicer razmeroma aktivno, vendar še vedno premalo sistematično in premalo prerojeno z novimi pogledi glasbenega razvoja, ki pravi, da naj ljudstvo navajamo k doživljanju, razumevanju in pravilnemu presojanju vseh vrst glasbe. Ni dvoma, da je temu stanju eden najmočnejših razlogov racionalistično in koristnostno usmerjena miselnost, ki temeljito obvladuje že več desetletij našega stoletja ter več ali manj tudi naš decenij, propoveduje lik enostransko razumskega človeka in niža ljudske estetske instinkte. Vsemu temu je edini lek smotrno prizadevanje po vsestransko usmerjenem človeku. Mi nočemo zgolj razumskega, niti zgolj čustvenega človeka, kajti vsak izmed njiju je enostranski in kulturni rasti naroda ne more doprinesiti dovoljnega deleža. Nam je smoter harmonični človek, ki bo združeval vse svoje miselne in čustvene sile ter bo tako povsod in v vsem svojem delovanju uveljavljal celega človeka, kakršen nam je potreben zlasti danes, in ki bo znal vpstaviti ravnotežje nasproti ekstremizirani racionalizaciji kulture ter civilizacije. Tu zavzema glasba važno mesto, ker more po svojem učinkovanju obilo prispevati k nastoju idealno zamišljene človekove osebnosti, s tem pa h kulturni rasti naroda. Slovenci se često ponašamo z nekako prirojeno muzikalnostjo in tudi drugi so nam to že priznali; preko vse naše zemlje pojejo stotine zborov, moških in ženskih, mešanih in mladinskih, posvetnih in cerkvenih,

ki vsi pričajo, da so glasbene sposobnosti slovenskega ljudstva v splošnem ugodne. Tem večja je zato naša dolžnost, da izrabimo naravne danosti in si spričo — čeprav morda nekoliko omejenih — možnosti izgradimo samostojno glasbeno kulturo, ki bo organski, sestaven člen vse naše kulture ter eden najpomembnejših činiteljev v vzgajanju našega človeka. Tudi mi moramo stremeti, da razširimo vpliv glasbe med vse sloje in v poslednjo slovensko vas ter da sistematično poglobljamo glasbeno izobrazbo; tako bomo vsakogar usposabljali za dojemanje višjih kulturnih in glasbenih kvalitet ter ga odvrčali od naziranja, da služi glasba le razvedrilu in razveseljevanju. Ne, glasba zlasti hoče človeku negovati smisel za lepoto, ga plemenititi, mu prebujati nacionalna, socialna, verska in druga čustva ter ga usposabljati za razumevanje sočloveka. Njeni smotri so globlji, kakor običajno mislimo. Vsak, kdor se z glasbo bavi aktivno, bodisi kot učitelj, ali pevec ali kako drugače, mora poznati globine njenih smotrov; kdor pozna te, pa mora skrbeti za njihovo uresničevanje, s čimer bo pospeševal kulturno vzgojo svojega naroda, ki bo dozorel šele takrat, ko se bo neposredno spajal z vsemi kulturnimi področji.

Narod in glasba sta bila, sta in bosta medsebojno neprestano povezana. Zato moramo glasbo širiti med narod in ga oplajati z njenim vsebinskim bogastvom. Glasba je v obliki ljudske pesmi najnaravnejši izraz ljudskih množic, ki pa jim moramo zagotoviti razumevanje tudi za višje kvalitete glasbene umetnosti, kajti razcvit glasbenega življenja smemo pričakovati le tedaj, če bo kvalitativna glasba postala ljudstvu naravna življenjska potreba.

Stanko Premrl:

Ivan Pogačnikove skladbe.

O našem pretežno cerkvenem skladatelju Ivanu Pogačniku, rojenem dne 26. julija 1853 na Posavcu v župniji Ljubno na Gorenjskem in umrlem dne 23. oktobra 1934 v Ljubljani (v ljubljanski bolnišnici), sem pisal takoj po njegovi smrti v »Cerkvenem Glasbeniku« (1934, št. 11—12) in v kratkem članku očrtal njegovo življenje in glasbeno delo. Pa se moram na Pogačnika in zlasti na njegove skladbe še povrniti. Zapustil je namreč mnogo več še neobjavljenih skladb, kot sem jih takrat navedel. Takrat vse njegove glasbene in druge rokopisne zapuščine še nisem imel v rokah. Zdaj jo imam — izročil mi jo je pred več leti sin umrlega skladatelja, g. Ivan Pogačnik, višji kontrolor državne železnice na Rakeku — in morem zato tudi o Pogačnikovih še neobjavljenih skladbah točno poročati.

Iz življenja Ivana Pogačnika ponovim na kratko sledeče. Kot glasbeno nadarjen fant je orglal v domači župni cerkvi, še preden je prišel na orglarsko šolo v Ljubljani. In še tu je napravil l. 1882 zrelostni organistovski izpit kot privatist. Služboval je nato kot organist v Kamni gorici, Ljubnem, Sv. Juriju pri Celovcu, na Perovi pri Beljaku, v Vipavi, Celju, Tržiču, od l. 1900 do 1927 končno v Idriji. Tu je bil tudi učitelj petja na kr. realki. Bil je izvrsten organist, vzorno vnet cecilijanec, marljiv in plodovit skladatelj zlasti cerkvenih skladb. Zaradi boljšega vpogleda v Pogačnikovo skladateljsko delo podajam njegove skladbe v celoti.

I. V tisku izišle skladbe:

1. *Missa in honorem Ss. Cordis Jesu* ad IV. voces aequales (za moški zbor), op. 1. Posvečena vipavskemu dekanu in župniku gosp. Matiji Erjavcu. L. 1886.

2. *Štiri Marijine pesmi za moški zbor* (št. 4 za mešani zbor z orglami), op. 2. L. 1888.

3. *Češčenje Jezusa v najsvetejšem zakramentu*. Za 4 moške glasove, deloma z obligatnimi orglami. Op. 3. L. 1888.

4. *Štiri himne Kraljici sv. rožnega venca* za mešani zbor. Op. 4. L. 1891.

5. *6 Tantum ergo*. Op. 5. Eden za 2 glasa z orglami, eden za moški, ostali za mešani zbor. L. 1892.

6. *Napevi cerkvenih pesmi* za mešani (in moški) zbor. Op. 6. (3 mašne, 3 obhajilne, 2 Marijini, 2 božični, 1 postna, 2 velikonočni.) L. 1893.

7. *Missa de Spiritu sancto*. Ad IV voces inaequales (za mešani zbor), poklonjena celjskemu opatu in župniku, g. Francišku Ogradiju. Op. 7. L. 1893.

8. *12 Marijinih pesmi* za mešani zbor, poklonjene preč. g. Francišku Spendalu, župniku v Tržiču. Op. 8. L. 1896.

9. *Missa in honorem Beatae Mariae Virginis de perpetuo succursu*. Ad IV voces inaequales (mešani zbor) cum organo. Op. 9. L. 1899.

10. *Missa in honorem Beatae Mariae Virginis*. Op. 10. Za mešani zbor, poklonjena g. Mihaelu Arku, dekanu v Idriji. (Izšla v »Cerkv. Glasbeniku« l. 1904 in v posebnem natisu.)

11. *Missa in honorem s. Josephi* ad IV voces inaequales (mešani zbor), poklonjena vladnemu svétniku g. Jožefu Billeku. Op. 11. L. 1910.

12. *Maša za triglasni ženski zbor* in orgle. Op. 13. L. 1915.¹

13. *Lavretanske litanije*. Op. 14. L. 1918.

14. *Slava presv. Srcu*. 10 pesmi v čast božjemu Srcu Jezusovemu za mešani zbor in orgle. L. 1922.

V prilogah »Cerkv. Glasbenika« je izšlo razen gori omenjene latinske maše, op. 10, še 41 Pogačnikovih cerkvenih skladb, in sicer:

1. ofertoriji:

»*Elegerunt Apostoli Stephanum*« za 4 glasni moški zbor (1887).

»*Veritas mea*« za 4 glasni mešani zbor (1897).

»*Recordare Virgo Mater*« za 4 glasni mešani zbor (1897).

»*Intonuit de coelo Dominus*« za 1 glas z orglami (1898).

»*Ave Maria*« za 4 glasni mešani zbor (1898).

»*Post partum Virgo*« za 4 glasni mešani zbor (1898).

»*Emitte Spiritum tuum*« za 1 glas z orglami (1898).

»*Domine Deus*« za 1 glas z orglami (1905).

»*In virtute tua*« za 3 glasni zbor z orglami (1907).

2. moteti:

Ave Maria za 4 glasni mešani zbor (1879).

Ave maris stella (Zdrava morska zvezda) za mešani zbor (1889).

Bone pastor za mešani zbor (1889).

Tantum ergo za mešani zbor (1890).

Stabat Mater (Žalostna je Mati stala) (1891).

Tantum ergo za mešani zbor (1901).

O salutaris hostia za 1 glas z orglami (1897).

Laudes et gratiae za 4 glasni mešani zbor (1911).

Redemptorem za 4 glasni mešani zbor (1911).

Jesu tibi vivo za 4 glasni mešani zbor (1911).

O Jesu mi za 4 glasni mešani zbor (1911).

Cor dulce za mešani zbor (1926).

¹ Prvotno je bila zložena za mešani zbor, ki ga naj podpirajo orgle. Kot taka je ohranjena v rokopisu.

3. pesmi:

- Zbor angelski glasan* za moški zbor (1885).
Odpri se grob za mešani zbor (1889).
O Marija, k tebi kličem za mešani zbor (1889).
Podati hočem ti srce za mešani zbor (1889).
Jezus premagavec groba za mešani zbor (1890).
Marija, žarni kinč svetov za moški zbor (1890).
Sliši Mati nas zdihvati za mešani zbor (1896).
Blažena noč za mešani zbor (1896).
Pri tebi, dete milo za mešani zbor (1896).
Današnji žarki za mešani zbor (1897).
Podati hočem ti srce za moški zbor z orglami (1898).
Marija brez madeža spočeta za mešani zbor (1899).
Kinč najlepši za moški zbor (1906).
Darovanje: »Sveti Oče« za mešani zbor (1914).
Dve blagoslovni za 1 glas in orgle (1917).
Tri Marijine za mešani zbor (1922).

4. litanije:

Lavretanske litanije za moški in mešani zbor (1911).

V p. Hugolin Sattnerjevi zbirki »*Slava Jezusu*« so izšle tri Pogačnikove izvorne evharistične:

»*Krasota, Jezus, angelska*«;

»*Pozdravljen žar mi čudoviti*«;

»*Srce ti čem dariti*«, iz op. 3, sta tu ponatisnjeni: »*Želim, Zveličar moj*« in »*Vsi ponižno se združimo*« — vse za 4 glasni mešani zbor.

V St. Premrlovi zbirki »*Slava presv. Evharistiji*« so izšle štiri Pogačnikove evharistične:

»*Zbor angelski glasan*«;

»*Zdaj se vzbudi, duša moja*«;

»*Strmite nebesa*«;

»*Verni, srčno pred oltar*« — vse za 4 glasni mešani zbor.

V St. Premrlovi zbirki »*Slava Brezmadežni*« se nahaja Pogačnikov odpev pri lavretanskih litanijah:

»*O, svetla zvezdica*« (zložena l. 1890).

V Ant. Grumovi zbirki »*Odpevi pri lavretanskih litanijah*« pa odpev »*O Mati naša bodi*«.

V zbirko 40 Marijinih pesmi iz prilog »*Cerkv. Glasbenika*« se sprejel Pogačnikovo »*Marija, brez madeža spočeta*«.

V »*Pevcu*« so izšli sledeči Pogačnikovi zbori:

»*Glas vetrov*« za moški zbor (II.).

»*Ne tožim*« za mešani zbor (II.).

»*Na potujčeni zemlji*« za mešani zbor (III.).

»*Divna noč*« za moški zbor (IV.).

II. Pogačnikove neobjavljene skladbe:

a) mašne pesmi:

Sv. maša za moški zbor (*Kyrie* »*Bog pred Tvojim veličanstvom*«, *Gloria* »*Čast Bogu na visokosti*«, *Evangelij*, *Credo* »*Verujem v Boga Očeta*«, *Final* »*Blagoslovi Troedini*«.²

² Delo nosi pripis op. 8., a ni bilo kot tako izdano. (Kot op. 8 je izšlo 12 Marijinih.) *Evangelij*, *Credo* in *Sklep* so bili zloženi v Tržiču l. 1895.

»O Bog v nebeški slavi« za mešani zbor in sicer za »primitivne« (preproste) pevce. L. 1878. V G-duru.

»Tebe molit, Oče večni« za mešani zbor v G-duru. L. 1885.

»O Bog v nebeški slavi« za mešani zbor 1. 9. 1909. V A-duru.

»V ponižnosti klečimo« za mešani zbor.³

»O Bog v nebeški slavi« za mešani zbor v Es-duru. (Z naslovom »Memoria piacevole«.)

»O Bog v nebeški slavi« za mešani zbor. Idrija, 16. julija 1921.⁴

Božična mašna »Pridite molit Jezusa« za mešani zbor. Idrija, I. 1909.⁵

»Gospod, ponižno vsi spoznamo« (Vera) za mešani zbor.

Darovanje »Vzemi Oče, dari v slavo« za mešani zbor v Es-duru. Idrija, 2. aprila 1913.⁶

Darovanje »Večni Oče vse dobrote« za mešani zbor v G-duru (v sredi moški zbor). Idrija, 17. aprila 1913.⁷

Darovanje »Večni Oče vse dobrote« za moški zbor (drugi del za mešani zbor); Idrija, 16. junija 1916.

Darovanje »Večni Oče vse dobrote« za mešani zbor v D-duru (srednji del za moški zbor); Idrija, 14. nov. 1913.

Darovanje »Sveti Oče, kar imamo« za mešani zbor v E-duru. Idrija, 20. junija 1914.⁸

Sveti, sveti, trikrat sveti za mešani zbor v f-molu. Idrija, I. 1914.

Po povzdigovanju: Bodi moljeno, čiščeno za mešani zbor v Es-duru. Idrija, 9. 1. 1914. Srednji del poje bariton z orglami.

b) adventna:

»Vi oblaki ga rosite« za mešani zbor v As-duru. Celje, 24. nov. 1893.

c) božične:

»Angelsko petje se čuje v višavi« za mešani zbor v As-duru. Vipava, 11. decembra 1891.

»Kar je že dolgo želel svet« za mešani zbor s polnivnimi orglami v D-duru. Idrija, 1. dec. 1919.⁹

»Slava na višavi angeli pojo« za mešani zbor in orgle. Idrija, 22. 11. 1921.¹⁰

»Čujte, čujte vsi ljudje« za dva glasa z orglami. V B-duru. Idrija, 1. decembra 1923.

»Zvezde jasne, večno krasne« za tenor solo, duet (nadaljuje) in mešani zbor. V F-duru. Idrija, 13. dec. 1924.¹¹

³ Ima pripis »Jazbarjeva«. Je gotovo v neki zvezi z Leopoldom Jazbarjem, ki je dovršil orglarsko šolo l. 1881, eno leto pred Pogačnikom.

⁴ Ima naslov »Na Ganku«. Spisana je dvakrat.

⁵ Se nahaja v dveh izvodih. En izvod ima pridejani dve orgelski poigri. Skladba je preprosta, a zelo posrečena. Za Pogačnika je značilna tudi v tem pogledu, da o božiču ni pel navadne mašne pesmi, ampak je začel z značilno božično, kakor delamo danes.

⁶ Pripisano ima tudi latinsko, manj znano besedilo: »Oblatum hocce Deus Clementer suscipe, Quod deprecatur reus, Tu pie respice. Auxiliare cunctis Ad te qui clamitant, Tam vivis quam defunctis Ut hymnum concinant«.

⁷ Pripisano ima tudi sledeče latinsko besedilo (himen): »Haec tibi dona pura, O Deus placent, Te omnis creatura Coelique celebrent, Nos quoque te laudamus per almam hostiam, Et supplices placamus tuam justitiam«.

⁸ Pesem, poklonjena Mariji Lapajne (»Alla Mar. Lapajne, maestro«).

⁹ Pesem je naslovljena: Scintilla«.

¹⁰ Pesem je naslovljena: »Ta Rozinova«. Nahaja se v dveh izvodih: v A-duru in As-duru.

¹¹ Spisana je dvakrat.

č) postne:

»Počeščena leva rana« za moški zbor. V A-duru.

»Sedem besed Jezusovih na križu« za mešani zbor in orgle. V a-molu.¹²

d) velikonočne:

»Skalovje groba se razgane« za mešani zbor. Tržič, 3. marca 1898.¹³

»Zveličar vstal je, smrti okovi zdaj so strti« za mešani zbor v Es-duru. Idrija, 3. marca 1909.

»Zveličar v skalnem grobu spi« za mešani zbor v B-duru. Idrija, 18. januarja 1922.¹⁴

»Jezus, Zmagovalec groba« za mešana zbor v As-duru. Idrija, 18. 2. 1918.

(Dalje prih.)

Iz odbora Cecilijinega društva v Ljubljani.

Odborova seja se je vršila dne 13. januarja 1939.

Navzočni odborniki: prof. Gröbming Adolf, msgr. Premrl Stanko, msgr. Steska Viktor, prof. Tomc Matija, organist Zdešar Ivan.

1. Predsednik msgr. Steska pozdravi novodošlega odbornika prof. Gröbminga in ga prosi za sodelovanje pri društvu.

2. Naznani, da so svojo odsotnost nekateri odborniki opravičili.

3. Msgr. Premrl je obširno poročal o delovanju orglarske šole, zlasti:

a) je naznanil, da prosi kr. banska uprava za poročilo o pouku na orglarski šoli;

b) Glasbena Matica vabi na naročbo Lajovčeve čitanke. Prosi se, naj jo odstopi v zameno za Cerkevni Glasbenik, ki ga stalno dobiva;

c) železniško ravnateljstvo sporoča, da učenci orglarske šole še nimajo pravice do železniške legitimacije za polovično voznino. Za to bo treba šele prositi;

č) treba bo v tem mesecu prositi za običajne podpore;

d) Tiskovno društvo je darovalo za C. Gl. podporo 1000 din;

e) predlagal je, naj se pravila orglarske šole nekoliko spremene. Pravila so se točka za točko prečitala in spremembe zaznamovale. Glavna sprememba se bo izvršila v tem, da bo orglarska šola imela 4 letnike; tisti pa, ki se bodo izkazali s primerno prejšnjo izobrazbo, bodo lahko prestopili v višji razred.

Organistovske zadeve.

ORGANISTI V LAVANTINSKI ŠKOFIJI

O organistih lavantinske škofije smo dobili od knezoškofijskega ordinariata v Mariboru — po posredovanju ljubljanskega ordinariata — podatke, ki se nanašajo na stanje ondotnih organistov v l. 1938. Obema preč. ordinariatom se za izkazano uslugo najtopleje zahvaljujemo.

Po poslanih podrobnih podatkih, ki se nanašajo na seznam župnij in njih organistov: kdaj in kje so rojeni, kje so se glasbeno šolali, kje morda že do sedaj službovali, ali so člani org. društva in pokojninsko zavarovani,

¹² Med vsako Jezusovo besedo je orgelska tematična medigra. Pričetek skladbe se nahaja v dveh variantah. Zdi se, da Pogačnik skladbe ni popolnoma zadovoljivo in končoveljavno zaključil. Pisana je na slabem papirju s svinčnikom.

¹³ Skladba je napisana enkrat v G-, drugič v A-duru.

¹⁴ Pesem je napisana dvakrat in je enako naslovljena: »Et laetemur!«

smo sestavili in objavljamo sledečo zanimivo statistiko. Najprej deloma tabelarično, deloma pa še v prostih besedah.

Ime dekanije	Število župnij (oz. cerkva)	Število organistov	Dovršili orglarsko šolo	Obiskovali orglarsko šolo	Se učili glasbe na drugih zavodih	Pri privatnih osebah	Samouki	Člani organistov- skih društev	Pokojn. zavarova- ni kot organisti	Zavarovani le za bolezni in nezg.	Zavarovani drugod	Uživa org. pokojnino
Braslovče	8	8	7	—	—	—	1	7	5	—	1	—
Celje	9	9	7	—	—	1	1	5	8	—	—	—
Dolnja Lendava	7	7	3	1	3	—	—	1	2	—	2	—
Dravograd	4	4	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Gornji grad	12	12	6	1	—	2	3	4	5	—	—	—
Hoče	7	7	5	1	1	—	—	4	5	—	1	—
Jarenina	6	6	4	—	—	2	—	4	1	—	—	—
Konjice	12	10	1	1	—	4	4	1	1	—	—	—
Kozje	13	12	5	—	1	1	5	1	3	—	2	—
Laško	12	9	8	—	—	1	—	7	4	—	4	1
Marenberg	8	6	1	—	—	—	5	1	—	—	1	—
Maribor (desni in levi breg)	16	15	6	—	1	3	5	3	1	—	3	—
Mežiška dolina	9	8	2	2	—	1	3	2	2	—	4	—
Murska Sobota	12	12	—	—	5	5	2	—	2	—	7	—
Nova Cerkev	8	8	4	1	—	2	1	4	3	1	2	—
Ptuj	10	10	6	1	1	—	2	2	1	—	1	—
Rogatec	9	7	3	2	—	—	2	2	3	—	—	—
*Slovenska Bistrica	12	12	6	—	1	1	4	9	3	—	2	—
Stari trg pri Slov. Gradcu . .	13	13	4	1	—	7	1	3	3	—	3	—
Sv. Križ pri Ljutomeru . . .	9	9	6	1	—	2	—	2	1	—	1	—
Sv. Lenart v Slov. goricah . .	10	9	7	1	—	1	—	2	1	—	—	—
Šaleška dolina	8	8	2	—	—	2	4	3	1	1	—	—
Šmarje pri Jelšah	11	11	6	1	—	2	2	1	2	—	2	—
Velika Nedelja	8	8	2	1	—	—	5	3	3	—	—	—
Videm ob Savi	13	13	6	—	—	2	5	3	7	—	—	—
Vuzenica	6	6	1	1	—	1	3	2	2	1	1	—
Zavrče	5	5	3	—	—	—	2	1	—	—	—	—
Skupaj	257	244	112	16	13	40	63	77	69	3	37	1

Iz razpredelnice vidimo, da je iz orglarskih šol izišlih organistov na Štajerskem dobra polovica, drugod šolanih slaba četrtnina, samoukov dobra četrtnina.

Večina izšolanih se je izučila v celjski orglarski šoli, v ljubljanski samo osem. Izmed ostalih so se glasbe učili: 1 na akademiji za cerkveno glasbo na Dunaju, nekaj jih je nekaj časa posečalo konservatorij, 1 je bil na cerkveni glasbeni šoli v Regensburgu, 1 na glasbeni šoli v Trstu, na učiteljišču: 2 v Mariboru, 1 v Ljubljani, 5 v Čakovcu, 2 v Baji. Privatno so se v razpredelnici navedeni učili največ pri raznih organistih in po samostanih.

Rojenih je večina na Štajerskem; na Kranjskem samo 12, na Goriškem 5.

Po starosti so takile: eden je star 81 let, eden 80, eden 76, eden 75, eden 73, eden 71. Od 70—60 let jih je 25, od 60—50 let jih je 38, od 50—40 let jih je 54, od 40—30 let jih je 77, od 30—20 let jih je 38. In še nekaj mlajših.

Poleg moških organistov so samo 4 organistinj.

Poleg laikov en duhovnik in 3 redovniki.

Koliko organistov opravlja tudi cerkovniško službo, poročilo ne omenja. Pri občini jih je uslužbenih 12, učiteljev je 9, 1 tajnik posojilnice, 1 vodja hranilnice, 1 konsumni poslovodja, 1 dostavljač pri okrajnem sodišču, 1 železničar, 2 tovarniška delavca.

V organistovskem društvu včlanjenih je primeroma malo: niti ena tretjina. Prav tako pokojninsko zavarovanih še mnogo premalo. St. P.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 9. januarja se je vršil klavirski koncert Viktorije Švihlikove, zelo nadarjene mlade češke pianistinje in resnične umetnice. Izvajala je Bachovo Partito (variacije), Chopinovo h-mol sonato, po eno Debussyjevo, Ravelovo in Novakovo skladbo ter štiri Smetanove. Švihlikova je z dovršeno igro in globokim doživetjem predvajanih skladb nudila intimen in nekaljen glasben užitek. Škoda le, da je pri nas za te vrste koncerte premalo zanimanja. — 6. februarja je ljubljanska Glasbena Matica priredila slavnostni koncert v proslavo 60-letnice skladatelja Antona Lajovica. Spored, sestavljen izključno iz Lajovčevih skladb, so izvajali matični pevski zbor, operni in matični orkester ter dva solista. Julij Betetto, ravnatelj konservatorija in operni pevec, je s posebno pevsko dovršenostjo, izredno poglobljenostjo in zares iskrenim prijateljskim in pevsko hvaležnim odzivom zapel pet slavljenčevih samospevov: Iskal sem svojih mladih dni, Mesec v izbi, Svetlo noč, Pesem starca in Serenado. Koncertna pevka Ljudmila Polajnar je odlično podala tri samospeve: Begunko pri zibelci, Veter veje in Kaj bi le gledal. Ženski zbor je z orkestrom izvedel Gozdno samoto, nežno nastrojeno delo, slikajoče gozdno idilo. Orkester sam je izvajal Andante in Capriccio, dve široko zasnovani simfonični deli, polni pristnega glasbenega zanosa, plemenite melodike in solidno umerjenih instrumentalnih barv. Mešani zbor je pokazal slavljenca kot skladatelja zborovskih à capella skladb in izvedel šest tovrstnih zborov: Bolest je kovač, Večerno pesem, Napitnico, Kroparje, Lan in Zelenega Jurija — skladbe raznovrstnih razpoloženj, dokaj kontrastne vsebine, samonikle v svojem izrazu in umetniško dovršeni zgradbi. Pevski zbor je bil izvrstno pripravljen, pel zlito in povsem ubrano ter se z vidnim navdušenjem oddolžil slavljencu, ki je tudi slovensko zborovsko glasbeno literaturo obogatil z mnogimi prvovrstnimi, vzornimi skladbami. Zbor in orkester — ki je ta večer dal tudi svoje najboljše — je vodil ravnatelj Mirko Polič. Samospeve je na klavirju spremljal in imel uvodni govor profesor Marijan Lipovšek. Koncert se je vršil v polni filharmonični dvorani in izzvenel v splošno zadovoljstvo. Navzočega slavljenca je občinstvo z izvajalci vred toplo pozdravljalo. — 8. februarja je bil pevski koncert Delavskega glasbenega in pevskega društva. — 17. februarja je koncertiral pevski zbor »Ljubljanskega Zvona«. Izvajal je skladbe slovenskih skladateljev bratov dr. Benjamina in dr. Gustava Ipavca. Zbor je vodil pevovodja Dore Matul in dosegel precejšen uspeh. Sodelovala je operna pevka gđ. Valerija Heybal, ki je zapela nekaj Ipavčevih samospevov. — 24. februarja je ponovno počastil Ljubljano s svojim sijajnim koncertnim nastopom slavni pianist Aleksander Borovski. Igral je Bacha, Beethovna, dve skladbi jugoslovanskih skladateljev: Nocturno Božidara Kunca in Kolo Borisa Papandopula, Chopinove in Lisztove skladbe. Imel je polno Filharmonično dvorano, ki ni štedila z obilnim priznavanjem velikemu umetniku. — 20. februarja je gospa Ethel Lewis, angleška pevka, pod okriljem Angleškega društva v Ljubljani izvajala v Glasbeni Matici angleške in irske narodne pesmi.

II. Koncerti drugod. 11. januarja se je vršil v Mariboru koncert slovenske glasbe, ki ga je priredila z matičnim pevskim zborom in društvenim, pomno-

ženim orkestrom mariborska Glasbena Matica. Koncert je kot gost vodil kapelnik ljubljanske radionske postaje Drago Šijanec. Izvajali so v orkestralnem delu: Jurija Miheveca overturo iz opere »Moč planetov«, Viteslava Novaka »Slovaško suito« in Čajkovskega »Patetično simfonijo«, zbor pa je zapel Gallusovo »Glejte, kako umira pravičnik«, dva Emil Adamičeva zbora in Mokranjčeve »Pesmi s Kosovega« (8. rukovet). Koncert je lepo uspel. — Bolgarski tenorist Hristo Zlatov je pel bolgarske narodne in umetne pesmi v več slovenskih mestih: Celju, Kranju in drugod. — 2. februarja so v Splitu v dominikanski cerkvi priredili koncert duhovne glasbe: baritonist profesor Markovič, violinist Dulles in pevovodja »Tomislava« naš rojak Rado Simoniti kot organist. Poleg del svetovnih avtorjev so bile izvajane tudi skladbe slovenskih skladateljev: trije Premrlovi samospevi iz »Božičnih skrivnosti«, Osterčeva orgelska skladba »Cinq morceaux« in Simonitijeva »Božična molitev«. O koncertu je poročal splitski list »Nova doba« 4. februarja 1939. Izvajalce zelo hvali. Tudi skladbe slovenskih skladateljev so bile ugodno sprejete. St. Premrl.

Dopisi.

Ptuj. (Glasbeno življenje v proštijiški cerkvi.) Pred 33 leti je nastopil službo organista pri mestni proštijiški cerkvi sv. Jurija v Ptujju priznani orglavec g. Ferdo Fras. Ves čas svojega službovanja se je trudil in skrbel po svojih močeh za dostojno cerkveno petje. Za to so bile takrat še dokaj ugodne razmere. Prevzel je kot dirigent »Slovensko pevsko društvo« in gotovo je, da se je v tem zboru našlo nekaj pevcev, ki so bili voljni, da so ob večjih praznikih šli tudi na cerkveni kor. Ko je ta zbor prenehal, se je ustanovila Glasbena Matica, ki je imela svoj zbor s posebnim pevovodjem. Vendar pa so tudi ti na prošnjo organistovo radi prišli pomagat za večje praznike, zlasti kadar je bila pontifikalna maša, da so lahko izvajali kako večjo latinsko skladbo. Ves čas je bila steber pevskega zbora žena organistova, gospa Frasova. Ta je bila zboru opora ne samo s svojim izoblikovanim sopranom, temveč tudi z veliko požrtvovalnostjo, saj je včasih morala na en dan po trikrat na kor. Tekom časa so se razmere spreminjale. Včasih si je moral organist pomagati le s svojo družino, zlasti ob navadnih nedeljah. V družini je imel razen alta vse glasove. Tako ga menjavanje pevcev ni spravilo v preveliko stisko in je vzdržal v službi 33 let do junija lanskega leta, ko je zaradi bolezni po nasvetu zdravnika moral pustiti organistovsko službo.

Od junija do srede avgusta lanskega leta je začasno vodil cerkveno petje gosp. Vinko Šerona, učitelj v pok., ki je še vedno vnet pevec.

S 15. avgustom 1938 sem nastopil službo podpisani kot organist pri proštijiški cerkvi in kot kapelnik mestne godbe, ki je pod okriljem ptujske Glasbene Matice. V pričakovanju vsega lepega, sem si mislil, da sem prišel v nov svet stremljenj in udeleževanja na polju glasbe kot take. Toda, žal, upi in načrti se niso izpolnili. Prvič, velika prostrana cerkev s 14 oltarji, z velikim in prostornim korom, še za silo ohranjenimi Brandlovimi orglami na dva manuala, ima za glasbeni material namenjeno omaro — prazno! Ko je namreč prejšnji organist odšel, je vse, kar je 33 let rabil, odnesel, ker je bilo njegovo. Ves čas je namreč moral vse kupovati iz svojega (!). Sreča za mene je ta, da sem že marsikaj s seboj prinesel svojega in da mi on še vedno rad da na razpolago, karkoli ga prosim. Tako blagrujem večkrat tiste podeželske organiste, katerim potrebni glasbeni material rado oskrbi cerkveno predstojništvo. Menda je malokje še tako kot tu. Seveda ima to neprijetne posledice za pevce. Pride novi organist, v inventarju ne najde skoraj nič, prinese s seboj, kar je tem pevcem neznano, in se morajo za vsako službo božjo posebej naučiti. Drugič, cerkev nima svojega zbora. V tem času tudi Glasbena Matica ne. Bil sem v zadregi, kaj sedaj. Naprosil sem nekaj oseb, ki sedaj kolikor toliko redno prihajajo. Samo čutiti je veliko neskladje med maloštevilnim zborom in velikansko cerkvijo, poleg tega pa v zboru

samem. K jutranji maši prihajajo: 2—3 soprani, 3 ali 4 alti, tenor pojem sam, basa navadno nimamo. Pri pozni maši je nekoliko bolje: po 5 sopranov, 4 alti, 1 tenor in 4 basi. Najhuje je pač to, ker vse to ni nič stalnega in je težko kaj večjega naučiti. Edino za božič se mi je posrečilo, da sem spravl skupaj bivši matični zbor, mu pridružil orkester, tako da smo lahko izvajali latinsko mašo. Od tistih jih mnogo nisem več videl na koru. Žal, da je božič samo enkrat na leto. Upam, da se bo dalo doseči kaj za veliko noč.

Od pristojne strani tudi ni pravega razumevanja v tem pogledu. Pevske vaje za mešani zbor moram imeti v svoji kuhinji, za mladinski zbor, ki ga skušam ustvariti, moram imeti vaje v telovadnici deške ljudske šole. Za mešani zbor imam vaje vsak teden enkrat, za mladinski zbor pa vsak teden 2—3 krat. Pojemo novejšo skladbo Sattnerja, Premrla, Jobsta, Železnika, Kimovca, Tomca in Vodopivca. Ob sobotah pa moram zapeti še kak nemški blagoslov. Ljudsko petje je tu popolnoma neznano in se bo težko dalo uvesti. Na splošno zboljšanje v glasbenem oziru ni misliti. Ni društva, ki bi petje gojilo, niti ni sobe za kak sestanek, še manj za pevske vaje. Tudi mladina ni posebno glasbeno nadarjena, zlasti glasovno ne. Take razmere navdušenega pevovodjo tlačijo. Morda si bo kdo mislil, da gledam prečrno; a mislim, da ni pretirano, kar sem napisal. V človeku tli le tiha želja, da bi mu bilo kdaj dano, da bi mogel v doglednem času kaj vzpodbudnega poročati tudi iz — Ptujja.

Gustav Rakuša, kapelnik.

Studeno pri Postojni. K spisu Janeza Kalana »Nekaj praktičnih misli o cerkvenem petju« (»Cerkveni Glasbenik« 1938, št. 11—12) pripomnim še to: Kakor pogrešamo napevov za pete litanije Imena Jezusovega, tako in še bolj pogrešamo napevov za litanije sv. Jožefa. Tudi te litanije se smejo rabiti pri javni službi božji in imamo dva praznika sv. Jožefa: 19. marca in Varstvo sv. Jožefa tretjo nedeljo po veliki noči. Tudi ves mesec marec je posvečen temu svetniku. Kako prav bi prišli razni napevi za take prilike! Naši skladatelji bi nam z napevi obojnih omenjenih litanij zelo ustregli.¹

Dominik Janež, župnik.

Ptuj. V zadnji številki »Cerkvenega Glasbenika« lanskega leta sem čital dopis z božje poti na Ptujski gori, ki ga je napisal neki romar.

Ta večkratni romar opisuje, kako so se včasih razlegale lepe cerkvene pesmi po naših cerkvah, posebno na božji poti (Ptujski gori), kadar so romarji prihajali v procesijah, a sedaj se, žal, slišijo večinoma le tuje, prevedene pesmi. Dovolite mi, gospod urednik, da tudi jaz potrdim to dejstvo.

Žalostno je dejstvo, da se po mnogih naših cerkvah pojo predvsem pesmi, ki so prevedene iz nemščine. Ne rečem, da niso lepe, ali vseeno moram ugotoviti, da ravno mi Slovenci, ki imamo, hvala Bogu, dosti domačih skladateljev in dosti lepih, pa tudi mnogo lepših pesmi, ki so bolj domače in za dušo in srce muzikaličnega Slovenca kakor ustvarjene, preziramo naše pesmi in uvajamo v slovensko cerkveno petje plagijate tujih narodov.

Gospodje organisti, ogrejte se vendar za našo prelepo slovensko pesem in otresimo se tujih kompozicij, ki smešijo čut v glasbi visoko kulturnih sonarodnjakov.

Mislim, da mi ni treba naštevati vse naše skladatelje, ker sem prepričan, da jih mora poznati vsak organist, ki se količkaj zanima za svoj poklic.

Torej s te strani ni izgovora; pa tudi izgovor, češ, nimam primerne pesmi, ali pa. naj bo za spremembo nekaj drugega, ne opravičuje organista. Če že mora organist,

¹ Glede litanij Jezusovega Imena omenjam, da je moje objavil že »Bogoljub« v št. 1., l. 1905. Ponatisnjene se dobe danes v III. izdaji zbirke »Slava Brezmadežnic. Litanije sv. Jožefa obstajajo do sedaj — kolikor mi znano — Ferjančičeve, Sicherlove in moje. Moje so izšle v C. Gl. 1924, v prilogi 1—2. Litanije sv. Jožefa pojemo v Ljubljani in menda tudi drugod vsako leto; manj pa se pojo litanije Jezusovega Imena. Litanije sv. Jožefa pojemo navadno brez vsakih odpevanj. Če bi hotel kdo tudi primerna odpevanja, jih ima tudi nekaj na razpolago. Dobro pa bi bilo, če bi jih še nekaj dobili. — Urednik.

kar se včasih lahko zgodi, poseči po tujih kompozicijah, naj bodo vsaj pravilno prevedene in naštudirane, da morejo zadostiti čutu slovenske katoliške duše. Preden se pa taka pesem v naših cerkvah izvaja, je nujno potrebno, da jo predloži strokovnjaku, če res ustreza vsem zahtevam obveznega cerkvenega petja.

Poznam organiste, ki se kar na veliko bavijo s prevajanjem nemških pesmi, jih razmnožujejo, pošiljajo tovarišem organistom in župnijskim uradom. Lepa reklama in nizka cena premoti dosti organistov, da včasih, tudi zoper svojo voljo, učijo svoje zборе takih spakadrij.

Dragi tovariši, tega je dovolj; pustimo tuje pesmi in širimo slovensko pesem, ki je lepa in mila. Če nimate dovolj takih slovenskih pesmi, vam priporočam, da si naročite »Cerkveni Glasbenik«, v katerem boste našli mnogo pesmi za vsako priliko. Če ga sami ne morete naročiti, vam ga gotovo župnijski urad naroči, saj gre tu za naše cerkvene pesmi. Najbolje bi bilo, da ga ima župnijski urad in organist; če pa tega ne zmorete, naj si organist izposodi »Cerkveni Glasbenik« in prepíše, ker tega mu nihče ne more zameriti.

Ker sem že ravno pri pesmih in skladateljih, naj omenim še to. Imel sem že priliko, slišati na naših korih pesmi res »domačega izvora«. Pride mlad organist v službo, rad bi se postavil pred pevi in začne kovati pesmi, ki so v resnici komplilacija drugih pesmi, brez začetka in pravega konca. Take pesmi se, žal, pojo po nekaterih korih in še, kar je večjega obžalovanja vredno — v romarskih cerkvah. Mučno je poslušati take pesmi; človek takoj spozna, da tega ni ustvaril mojster, ampak šušmar. Dobro bi bilo, da bi se tudi tukaj držali cerkvenega zakona, ki pravi, da vsaka pesem mora biti cerkveno odobrena, preden se sme v cerkvi izvajati. Po Kranjskem je to čisto drugače. Tam imajo nadzornike organistov, ki nadzorujejo od časa do časa organiste in cerkvene zборе. Pri nas na Štajerskem pa smo še v tem oziru precej zaostali. Zelo dobro bi bilo, da bi se to uvedlo tudi pri nas, ker edinole tako bi bilo mogoče držati disciplino v našem cerkvenem petju. Odprimo torej oči, spoznajmo naše šibke strani in vpeljimo v naše cerkve res naše prelepe slovenske cerkvene pesmi.

Opazovalec.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Kristusu Kralju ljubezni. Devet pesmi za mešani in moški zbor. Zložil Matej Vurnik. Ljubljana 1939. Izdal in založil Roman Pahor. Cena 8 din. V zbirki so 4 V Zakramentu, 4 obhajilne ozir. evharistične pesmi in ena v čast Kristusu Kralju. Vurnikov glasbeni stavek je solidno grajen. Ne išče kakih novotarij, ampak hodi po preizkušanih potih, zato mu tudi vse skladbe polno zvenijo. Nekatera dvomljiva mesta gredo na račun tiskovnih napak. Tako naj ima bas v prvi pesmi, tretji takt, d namesto e; alt ima v isti pesmi, četrti sistem, prvi takt verjetno eis namesto e; v drugi pesmi ima tenor v tretjem sistemu, zadnji takt ais namesto a; alt v četrti pesmi, četrti sistem, zadnji takt a namesto f; bas v peti pesmi, četrti sistem, zadnji takt f namesto d. Če te napake popravimo, bo zbirka zelo porabna; zato jo priporočamo.

M. Tomec.

Pesmarica za mladino. Izdal Janko Grudnik, založil Josip Ahlik, Maribor. V pesmarici dobimo 60 pesmi: 38 je slovenskih, 22 hrvatskih ozir. srbskih. Največ je narodnih in ponarodnih, nekatere so umetne, pa v ljudskem tonu zložene; te so pripisovali Kiferle, Praprotnik in Sprahman. Pesmi so vse dvoglasne brez spremljave. Pesmarica ima zelo priročno obliko, deloma je tudi poslikana. Cena je nizka, stane samo 15 din, zato si jo lahko vsakdo nabavi. — Smo pa proti temu, da bi melodijam narodnih pesmi podložili druga, čeprav patriotična besedila, kot se je to zgodilo n. pr. v št. 26. Napev je vzet po pesmi »Ko ptičica sem pevala«, besedilo pa je: »O Jugoslavija moj dom«. Naj ohrani narodna pesem svoje besedilo, novemu besedilu pa je pač treba preskrbeti nov primeren napev.

M. Tomec.

Pozdrav slovenski prestolnici. 5 pesmi za mešani zbor Zložil Vinko Dežman, organist v Štangi. Cena 8 din. Te skladbe so zaenkrat še nedozorel sad in se izmikajo ocenjevanju. Opaziti moremo v njih hotenje po gotovem izrazu, sredstva za to so pa še zelo pomanjkljiva. Študij harmonije, oblikoslovja, modulacije, melodičnega oblikovanja in dobrih skladb drugih skladateljev je tista pot, po kateri pride skladatelj najbolj varno do zanesljivih uspehov.

M. Tomc.

Trije spevi za pepelenje na pepelnico in trije spevi za obhod na cvetno nedeljo. Za mešani zbor zložil Fr. Blažič. Cena 6 din. Slovenci imamo veliko cerkvenih skladb, vendar je v liturgično-glasbeni literaturi še vedno občutna vrzel. Vsake skladbe, ki to vrzel pomaga izpolniti, smo veseli. Blažičeve skladbe so lahke, skoraj ljudske; nekatera mesta so skoraj že preveč poljudno, tako na pr. na str. 3: »so vzeli palmove veje«; ali na str. 5: »s palmovimi vejami so vzklikali«. Sicer so pa vse skladbe dostojne in z glasbenega stališča neoporečne.

M. Tomc.

Dr. Josip Čerin: **Meditation. Vera-valček.** Skladbi, ki sta prirejene za salonski orkester in za godbo na pihala, sta izšli tudi v klavirskem izvlečku. Pisani sta v slogu navadnih salonskih skladb, vendar sta močno obogatena z modernimi glasbenimi pripomočki; zlasti valčku se pozna v harmoničnem in melodičnem oziru močan vpliv modernih plesnih skladb. Modulatorično je posebno prva bogata, skoraj preobložena. Vsaj v priredbi za godbo na pihala bo težko čisto zvenela, kolikor je seveda mogoče po klavirskem izvlečku soditi. Druga ima pripisano besedilo in se lahko izvaja s petjem ali brez petja. Pianistom, pa tudi godbam skladbi priporočamo.

M. Tomc.

Razne vesti.

Kot poglavar katoliške Cerkve nasleduje Pija XI. v konklavu 2. marca nenavadno hitro in enoglasno izvoljeni prejšnji državni tajnik kardinal Evgen Pacelli, ki si je kot papež izbral ime Pij XII. Novemu sv. očetu: Slava! Naj bo blagoslovljen in srečen njegov pontifikat!

† Hans Gerstner. Dne 9. januarja letos je umrl v Ljubljani glasbenik, ki se ga mora spoštljivo spomniti tudi naš list, saj se je pokojnik vsa leta svojega glasbenega delovanja izključno udejstvoval le v Ljubljani kot učitelj za gosli, odlikoval se je pa tudi kot širitelj negovanja in razumevanja plemenite resne glasbe v komornih večerih, po njem ustanovljenih. Pokojnik je prišel 20 let star l. 1871 v Ljubljano kot učitelj gosli k takrat nemškemu filharmoničnemu društvu; rojen je bil l. 1851 v Ludicah (Luditz) na Severnem Češkem in se izobrazil na konservatoriju v Pragi. Kot upoštevan pedagogik je bil imenovan v Ljubljani tudi za učitelja gosli na učiteljski šoli in ga pominjajo kot svojega učitelja mnogi rodovi naših učiteljskih krogov. Kot človek je bil ljubeznive narave in je stal s pokojnim našim Antonom Foersterjem v prijateljskih stikih, sodeloval je tudi na stolnem koru pri instrumentalnih mašah. Z Antonom Foersterjem sta pripravila l. 1880 v redutni dvorani skupen koncert, Gerstner kot violinist, Foerster kot igralec na harmoniju. Bodi ohranjen pokojniku blag spomin!

Novi grobovi za našo glasbo zaslužnih mož. 18. decembra 1938 je umrl v Ljubljani v zavetišču sv. Jožefa g. Franc Jereb, šolski upravitelj v pokoju. Po dovršeni orglarski šoli se je posvetil učiteljskemu stanu. Deloval je kot tak v Dolini pri Trstu 35 let in nekaj let v bližnjem Ospu. V obeh krajih je tudi orglal in vodil cerkveno in narodno petje. Bil je vzoren vzgojitelj in zaslužen prosvetni delavec. L. 1923 se je izselil v Jugoslavijo in bil še štiri leta šolski upravitelj v Rajnenburgu. Po upokojitvi l. 1927 se je nastanil v Ljubljani, kjer je v miru preživel še dobrih deset let. Pokopan je v Rajnenburgu. Od njegovih otrok živita še dva sinova: eden je šolski upravitelj v Letušu, drugi sodni pristav v Celju. Pokojni Jereb je kot organist in pevovodja uporabljal mnogo lastnih skladb, ki pa so ostale v rokopisu. Naj

mu sveti večna luč! — Na Ponikvi ob j. ž. je umrl organist in posestnik Peter Hlastec. Doma je bil iz Žiž. Na Ponikvi je orglal 27 let. Poleg cerkvenega pevskega zbora je vodil tudi pevski odsek Prosvetnega društva. Naj počiva v miru! — V frančiškanskem samostanu v Kamniku je 18. januarja 1939 umrl po dolgi bolezni samostanski vikar p. Matej Vidmar. Rojen je bil l. 1870 v Semiču, v mašnika posvečen l. 1892. Služboval je po raznih slovenskih frančiškanskih samostanih. Bil je večkrat gvardijan, definator in voditelj III. reda. Bil je tudi magister novincev, katehet in organist. Vzornemu redovniku dodeli Gospod bogato plačilo! — V bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu je umrl g. Franc Globelnik, v Ljubljani v vseh krogih priljubljeni usnjari in dobro znani pevec Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov in glasbenega društva »Ljubljanec«. Naj počiva v miru!

V mariborski bolnišnici je 21. februarja umrl po daljši mučni bolezni učitelj in glasbenik Tone Brečko. Rojen je bil l. 1912 v Oseku na Goriškem. Dovršil je 7 gimnazijskih razredov v Gorici, učiteljske pa končal v Zadru. V goriških prosvetnih društvih je vneto deloval kot pevodvoja in vodil tudi cerkveno petje. L. 1936 je prišel v Jugoslavijo, da dobi tu primerno zaposlitev. Prevezel je v Slov. Konjicah službo organista in se vneto lotil svojega dela. Vodil je tudi konjiško godbo na pihala in društveno na lok. Priredil je tudi nekaj koncertov. Lansko leto je bil nastavljen za učitelja petja na meščanski šoli. Bil je tudi skladatelj in zložil razne zborovske in druge skladbe. Za Gregorino božično igro »Kralj z neba« je zložil prav posrečene glasbene vložke. Telesno šibkega je preobilno naporno delo strlo in položilo v prazgodnji grob. Naj v miru počiva!

Prvi s kraljevim ukazom imenovani predsednik Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani je vseučiliški profesor dr. Rajko Nahtigal, redni profesor slovske filologije.

Uspeh slovenskega glasbenika na Angleškem. Angleški dirigent Cooper je na koncertu 23. januarja 1939 v Nottinghamu prvič izvajal med drugim tudi overturo mladega slovenskega skladatelja Antona Lavrina, ki študira glasbo na dunajski akademiji pri prof. Maksu Springerju.

V Kočevskem zborniku (Razprava o Kočevski in njenih ljudeh, Ljubljana, 1939, str. 382 s prilogami) je na straneh 177—320 objavljena monografična razprava našega glasbenoetnografskega raziskovalca Franceta Marolta »Slovenske prvine v kočevski ljudski pesmi«. Marolt je v tej razpravi pokazal v devetih kočevskih pesmih slovenske elemente, t. j. osnove slovenske narodne pesmi.

Dva jubileja. Upokojeni šolski ravnatelj Anton Kosi v Središču ob Dravi je obhajal pred kratkim 75-letnico. Gošpod slavljenec se je poleg izrazito šolskega dela udeleževal mnogo tudi pisateljsko in glasbeno. — Predsednik godbe Krekovega prosvetnega društva na Jesenicah g. Anton Torkar je praznoval 40-letnico svojega sodelovanja kot godbenik-pozavnist. — Obema slavljenecema iskreno čestitamo.

Naš zaslužni glasboslovec dr. Josip Čerin, višji vojaški kapelnik v pokoju, ki je zadnji čas napisal v »Cerkvenem Glasbeniku« že več člankov o postanku in razvoju nekaterih znanih cerkvenih ljudskih pesmi in zopet v današnji številki objavlja daljšo študijo o binkoštni pesmi »Pridi sv. Duh«, je v božični številki »Jutrac« objavil zanimive podatke o božični pesmi »Jezusa pozibljimo« iz Franc Mihaela Paglavčeve (Widerjeve) rokopisne pesmarice iz l. 1733. Priložena je tudi slika zapisane pesmi z notacijo vred. To je ena izmed treh božičnih pesmi, ki so jih naši predniki peli že pred reformacijo in so se žive ohranile do danes. To so pesmi: 1. »Eno je dete rojeno«, 2. »Ta dan je usiga vesella« in 3. »Jezusa pozibljimo«. Tretja pesem se nahaja v Foersterjevi Ceciliji I. in v Premrlovi Cerkveni ljudski pesmarici z napisom »Sveti dan« (»Veseli dan praznujmo«

in z odpevom »O Jezušček moj, za vselej sem tvoje«. Pesem se nahaja tudi v najnovejšem hrvatskem Kantualu iz l. 1934 z besedilom »Kad Djeva milost dobila i Boga nam porodila« ter z odpevom »Oj Djetješče milo, O Isuse moj, o Marijo slatka, daj da budem tvoje«. Tekom stoletij se je prvotna melodija na dveh, treh mestih nekoliko obrusila; v glavnem pa je ostala to, kar je bila pred dve sto in še več leti.

Naš rojak, zagrebški operni pevec Josip Gostič, je gostoval v belgrajski operi skupno s slavno češko pevko Jarmilo Novotny in dosegel v Puccinijevi operi »Boheme« krasen uspeh.

Ljubljanska opera je uprizorila zadnji čas operi: Čajkovskega »Jolanto« in Puccinija »Gianni Schiachi« (obe na en večer) ter Wagnerjevo opero »Lohengrin«. V mariborski operi so izvajali Verdijevo »Aido«.

V ljubljanskem radiu sta koncertirala bolgarska glasbenika basist Nikolaj Vulpe ter pianist in skladatelj Pančo Vladigerov.

V pohorski župniji Skomarje so v decembru 1938 slovesno obhajali 80-letnico smrti znamenitega pohorskega narodnega pesnika in pevca Jurija Vodovnika. Da bo njegov spomin zopet oživel in da ga bo spoznal ves slovenski narod, se njegove pesmi zbirajo in bodo izdane.

Na Dunaju je umrl znani avstrijski skladatelj Julij Bittner, avtor več oper in simfoničnega dela Missa solemnis. — V Berlinu je umrl znani dirigent in skladatelj Johann Strauß, nečak svetovno znanega »kralja valčkov« Johanna Strauša. Umrli Johann Strauß je še lani nastopil v Ljubljani kot dirigent in koncertni mojster.

Hrvatski tamburaški orkester »Zaje« je nastopil 18. decembra 1938 v zagrebškem radiu izključno s skladbami slovenskega skladatelja Vinka Vodopivca.

Oddelek za cerkveno glasbo na državni akademiji za glasbo in upodabljajočo umetnost na Dunaju je s šolskim letom 1938/39 preurejen. Učna doba traja tri leta. V teh letih da zavod svojim gojencem akademično cerkvenoglasbeno izobrazbo ter jih usposobi za organiste, učitelje koral in cerkvene pevovodje. Na čelu zavoda stoji sedaj prof. dr. Franz Kosch, ki poučuje koralno teorijo in koralno petje, metodiko koralnega pouka in estetiko cerkvene glasbe. Z njim vred deluje še deset učnih moči. Prospekt se dobi pri vodstvu tega oddelka: Wien I, Seilerstätte 8.

V Smetanovi operi »Prodana nevesta«, ki so jo v ljubljanskem opernem gledališču dali 17. februarja kot 150. predstavo te opere, je gostovala slavna češka koncertna in operna pevka iz Prage gospa Jarmila Novotna, ki je postavila na oder Marinko tako, kakršna mora biti.

Za glasbeno akademijo v Ljubljani, ki je nje ustanovitev zadnji čas zopet stopila v resno razmišljanje in odločno borbo, se je izrekel tudi zadnji banovinski svet v Ljubljani. V prilog ustanovitve glasbene akademije v Ljubljani so izšli tekom februarja v »Slovenec« trije izvrstni in tehtni članki.

V kratkem izidejo: Stanka Premrla Tri velikonočne pesmi za mešani zbor in orgle v II. natisu, in njegova Marija, dobrotno nam ohrani dom in rod v III. natisu.

Sedejeva družina v Ljubljani je založila in izdala Vinka Vodopivca Mladinsko himno »Dvignite Orlic«, prirejeno za moški zbor. Cena 2 din. Naroča se: Ljubljana, Aleksandrova cesta 10 (dvorišče).

DAROVI ZA »CERKVENI GLASBENIK«.

G. Franjo Petek, organist minoritskega samostana v Ptuj, 40 din; po 20 din: g. Anton Mazovnik, organist na Ježici, g. Ivan Sprachmann, profesor v p. v Mariboru; župni urad Mala Nedelja, g. Gustav Rakuša, kapelnik v Ptuj, gospa Antonija Schulz v Ljubljani, g. Josip Bambič, župnik na Polici, g. Zorko Prelovec, skladatelj v Ljubljani, g. Martin Planinšek, organist v Tržiču, g. Ivan Lovšin, župnik in duhovni svetnik v

Planini pri Rakeku, msgr. dr. Alojzij Merhar, stolni kanonik v Ljubljani; po 10 din: čč. usmiljene sestre v državni bolnišnici v Ljubljani, g. Leopold Potočnik, organist in občinski tajnik v Vuzenici, g. Alojzij Grandovec, organist v Križah, župni urad v Stranjah, g. Franjo Cimerman v Kranju, g. Franjo Staré, regens chori v Djakovem, g. Karel Virant, organist v Braslovčah, g. Alojzij Kranjc, mestni občinski tajnik v Slovenjem Gradcu, msgr. Anton Koritnik, gimnazijski ravnatelj v p. v Ljubljani, g. Vojteh Hybašek, profesor v p. v Št. Vidu nad Ljubljano, g. Rudolf Meciłošek, župni upravitelj v Paračinu, župni urad v Št. Jerneju, g. Martin Zeleznik, šolski upravitelj v Sorici, g. Rafko Fabiani, kaplan v Sodražici, gdč. Iva Klemenc, profesorica v Ljubljani, župni urad pri Devici Mariji v Polju, g. Ferdo Fras, pos. ravnatelj v Ptuju, g. Anton Wornig, organist na Bledu, g. Jakob Soklič, mestni župnik v Slovenjem Gradcu, g. Karel Sparhakl, župnik v Lomu, g. Anton Golé, ekspozit v Grosupljem, g. Gotard Rott, ravnatelj meščanske šole v Št. Vidu nad Ljubljano, gospa Zinka Thaler v Somboru, g. Jožef Rott, kaplan v Dolu pri Ljubljani; po 5 din: msgr. Franc Meško, dekan na Selah pri Slovenjem Gradcu. — Vsem p. n. našim dobrotnikom se prav iskreno zahvaljujemo in naj Vam Bog obilno povrne!

NAŠE PRILOGE.

V današnji glasbeni prilogi prinašamo dve pesmi za cvetno nedeljo, dve postni, eno velikonočno in Hvalnico Kristusu Kralju. Matija Tomca moški zbor »Ko je stopal Gospod« je namenjen za procesije na cvetno nedeljo, in sicer ko se vrata odpro in se sprevod vrača v cerkev. Dr. Franceta Kimovca mešani zbor »Za procesijo cvetno nedeljo« je namenjen v prvi vrsti za obhod pri procesiji, more se pa peti tudi cvetno nedeljo med mašo: ali v začetku, ali po recitiranem darovanju, ali po obhajilu za konec maše. Če bi to skladbo pel otroški zbor, naj pojeta sopran in alt kar v tercah in sekstah. Če bi se ta melodično izredno preprosta skladba rabila za ljudsko petje, odpade seveda ves kontrapunkt; prvi in drugi glas pojeta v tercah in sekstah, bas pa tone I., IV. in V. stopnje. V ta namen naj si organisti uredijo čisto preprosto spremljanje. Pri zadnjem delu te skladbe, ki je prav za prav pesem za se, se »Slava ti, hvala in časte« ponavlja za vsako kitico, zadnjikrat se lahko pridene 6-glasna hosana iz prvega dela. — Istega skladatelja dve postni pesmi: »Tvoje čem trpljenje petič in »Oh kako te vidim, Jezus mili« sta tudi melodično zelo preprosti in se moreta z ljudskimi harmonijami podprti uporabljati pri ljudskem petju. — Gustava Rakuše Velikonočna je zložena za večjo zasedbo: moški, mladinski in ženski zbor. V tem pogledu ni ravno preveč praktična; moreta jo pa izvajati tudi samo moški in ženski zbor, ako ženski zbor v prvem delu prevzame vlogo mladine, pri »Mogočno« pa se mladinski zbor opusti, pri sklepu pa ženski zbor začne z vlogo mladine in potem s svojo nadaljuje do konca. — Stanka Premrla Hvalnica Kristusu Kralju je od dr. Alojzija Merharja iz latinščine na slovenščino preveden himen, ki smo ga v besedilu priobčili v letošnji prvi številki. Hvalnica je namenjena za praznik Kristusa Kralja, ho pa tudi za letošnji kongres v juliju dobrodošla.

Tiskovni pogrešek. V zadnji številki naj se v spisu »Žvrgoliše« na 17. strani v 12. vrsti beseda »Ferjanček« popravi v »Ferjančič«, ker to velja p. Pohlinu za deminutivum od besede »Ferjanec«.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 din, za dijake 25 din, za inozemstvo protivrednost 60 din letno. Uredništvo in upravništvo: Pred Škofijo št. 12/I. — Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Čeč).